

ZAKLADA SOLIDARNA

Smjernice za angažman zajednice nakon potresa u hrvatskom kontekstu

2024

Projekt: Urbana regeneracija nakon potresa – Usluge strateške podrške – Bolja ponovna izgradnja (Building Back Better)

Rezultat: Smjernice za angažman zajednice nakon potresa u hrvatskom kontekstu

Pripremila: Zaklada SOLIDARNA

Provedbeni partner: EBRD

Donator: Japanska vlada putem Fonda za suradnju Japana i EBRD-a (JECF)

Korisnik: Grad Petrinja

Sadržaj

2

POPIS KRATICA

3

PREDGOVOR

4

UVOD

7

LOKALNI KONTEKST

9

ANGAŽMAN DIONIKA
U KRIZNIM
VREMENIMA

11

SMANJENJE RIZIKA OD
KATASTROFA I
UPRAVLJANJE RIZIKOM
TEMELJENO NA
ZAJEDNICI

14

POUKE IZVUČENE IZ
ANGAŽMANA DIONIKA
NAKON POTRESA 2020

20

SMJERNICE O
SEKTORSKIM
ULOGAMA,
PREDNOSTIMA I
MOGUĆNOSTIMA

27

PREPORUKE O
ANGAŽMANU I
UPRAVLJANJU
ZAJEDNICOM

30

ZAKLJUČAK

31

DODATAK 1.
DODATNE PRAKTIČNE
PREPORUKE ZA
GRAĐANE

33

DODATAK 2.
DODATNE PRAKTIČNE
PREPORUKE ZA
POSLOVNI SEKTOR

34

POPIS IZVORA

35

DODATNA LITERATURA

Popis kratica

AAR – Pregled nakon djelovanja

CBDRR – Smanjenje rizika od katastrofa temeljeno na zajednici

CBDRM – Upravljanje rizicima od katastrofa temeljeno na zajednici

CPR – Kardiopulmonalna reanimacija

CSO – Organizacije civilnog društva

DRR – Smanjenje rizika od katastrofa

EBRD – Europska banka za obnovu i razvoj

GDPR – Opća uredba o zaštiti podataka

HIP – Plan humanitarne intervencije

JECF – Fond za suradnju Japana i EBRD-a

NGO – Nevladina organizacija (NVO)

PPP – Javno-privatna partnerstva

SMŽ – Sisačko-moslavačka županija

UN – Ujedinjeni narodi

PREDGOVOR

Nakon potresa 2020. godine u Gradu Petrinji i široj Sisačko-moslavačkoj županiji ogroman broj poduzeća, organizacija civilnog društva i neformalnih građanskih skupina iz cijele Hrvatske i regije uložio je vrijeme, materijalna i financijska sredstva kako bi pomogao žrtvama od prvog dana, a neki i danas rade s građanima i za njih. Uloženi su ogromni napor i kako bi se osigurala hrana, skloništa i druge potrepštine, psihološka podrška, i privremeni i trajni smještaj, a u cilju osiguranja ekonomske i socijalne stabilizacije i oporavka.

Svi ti napori trebaju biti poduzeti i njima se mora upravljati kako bi se maksimizirao njihov utjecaj. Stoga, lokalna samouprava i druge lokalne institucije imaju zadatak izgraditi alate, procese i protokole koji će podržati sve dionike uključene u njihovu koordinaciju i komunikaciju.

Projekt urbane regeneracije Petrinje nakon potresa, uz potporu japanske vlade putem Fonda za suradnju Japana i EBRD-a (JECF), podupire gradsku upravu Petrinje u provedbi mjera obnove, sanacije i pripravnosti nakon potresa. Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD) prepoznaje značaj ulaganja u urbane sektore i angažman lokalne zajednice kako bi se postigla opipljiva dugoročna poboljšanja kvalitete života.

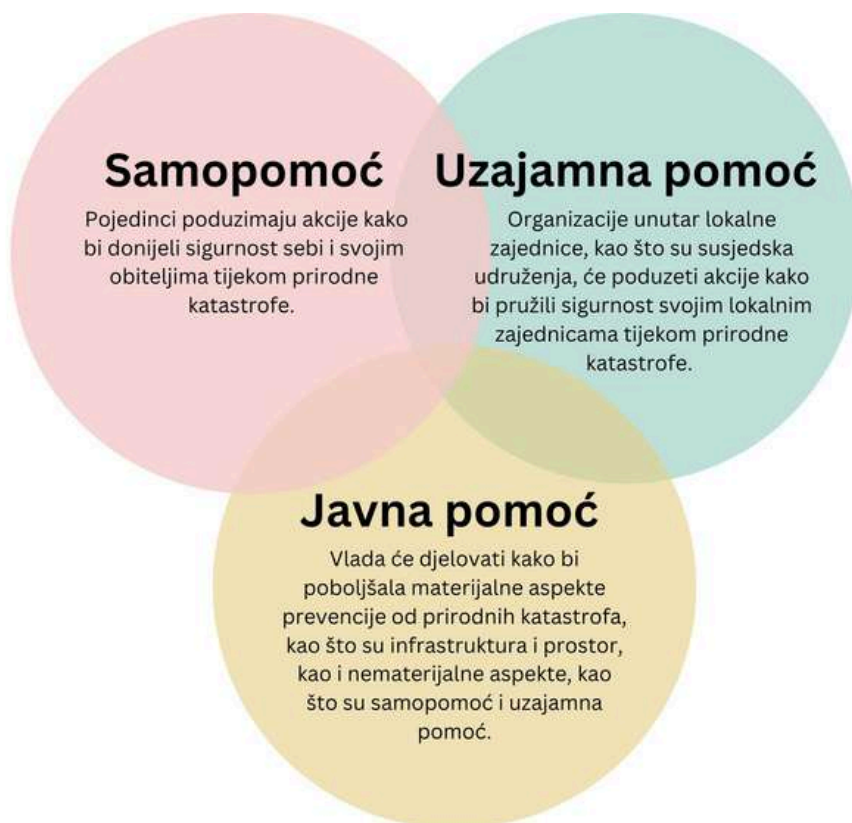
Ovaj dokument pruža smjernice i preporuke o angažmanu dionika i upravljanju njima u kriznim vremenima, posebice kada se radi o prirodnim katastrofama kao što su potresi. Cilj je podržati i voditi Grad Petrinju u pripremi za sljedeću potencijalnu katastrofu, ali i postati centar stručnosti i upravljanja katastrofama.

UVOD

Smjernice za angažman i upravljanje zajednicom u ovom dokumentu usmjerene su na ulogu javnog, profitnog i neprofitnog sektora u fazi pružanja pomoći, stabilizacije i oporavka nakon prirodne katastrofe, posebice u slučaju potresa, kao što je slučaj u kontekstu Grada Petrinje. No, one se mogu prenijeti i na druge lokalne zajednice. Preporuke se temelje na iskustvu nakon potresa iz 2020. godine koji je pogodio Petrinju i okolicu, gdje su uloženi ogromni naponi da se pruži pomoć ljudima u potrebi, kako od strane pojedinaca, neprofitnih i profitnih organizacija iz lokalne zajednice, tako i onih iz cijele zemlje te međunarodnih.

Cilj ovih smjernica i preporuka je uspostaviti temelje lokalnoj zajednici da razvije snažan sustav angažmana i upravljanja, kroz participativni pristup, a koji je na međunarodnoj sceni pokazao najbolje rezultate u maksimiziranju učinka potpore koja se pruža građanima i zajednicama.

Nakon Uvoda slijedi poglavlje o važnosti upravljanja dionicima u kriznim vremenima. Treće poglavlje usredotočeno je na pristup usmjeren na ljude u upravljanju rizicima od katastrofa koji se temelji na zajednici, kao okviru za uključivanje dionika u aktivnosti izgradnje otpornosti i pripreme aktivnosti.

Slika 1. Samopomoć, uzajamna pomoć i javna pomoć (izvor: Japan's Disaster-Resilient and Environmentally Friendly City (Izvor: Japanski grad otporan na katastrofe i ekološki prihvatljiv)

Budući da Grad Petrinja ima recentno iskustvo s potresom s kraja 2020. godine, bilo je ključno izraditi smjernice i preporuke na temelju pouka izvučenih iz napora 2021. i 2022. godine. Te su lekcije opisane u sljedećem poglavlju koje se temelji na evaluaciji i iskustvima dionika iz javnog, profitnog i neprofitnog sektora. Nakon toga, predstavljene su smjernice o sektorskim ulogama, prednostima i mogućnostima, nakon kojih slijedi pet posebnih preporuka za razvoj boljeg angažmana i upravljanja zajednicom nakon potresa. Na kraju dokumenta nalaze se dva dodatka, jedan s praktičnim preporukama za građane i jedan s posebnim preporukama za poduzeća.

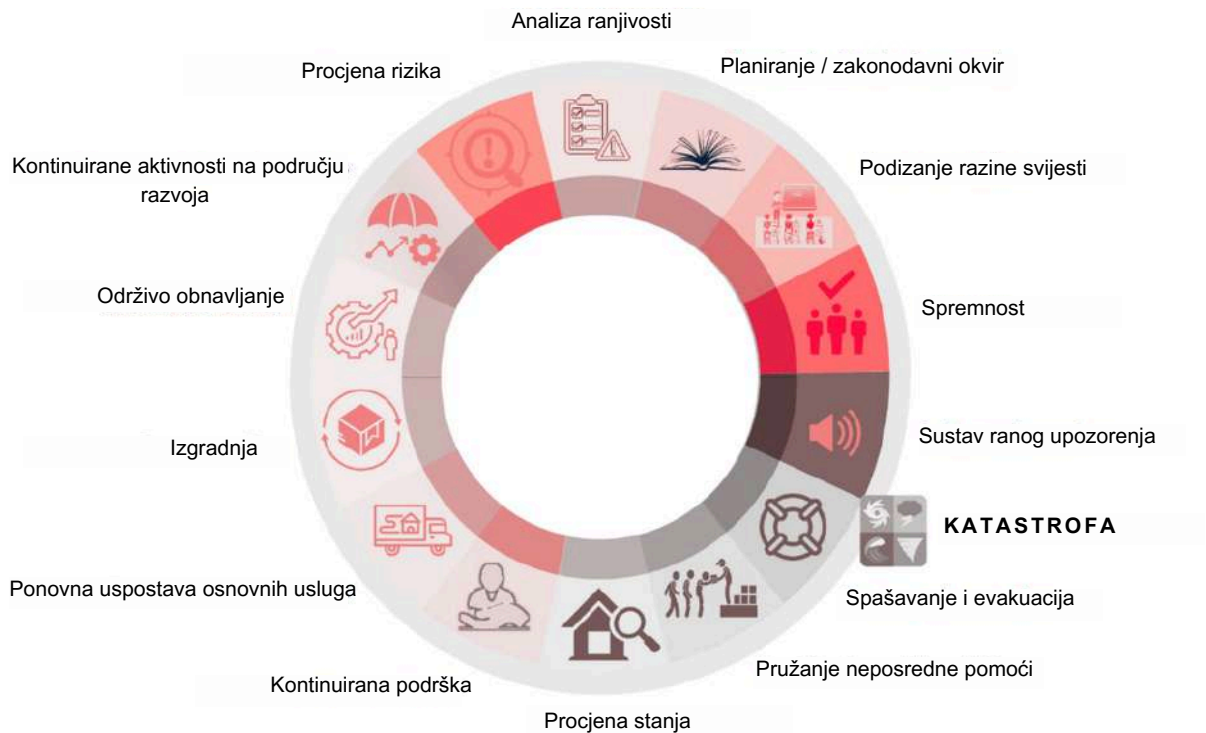
Skup konkretnih preporuka temelji se na istraživanju i procjeni koju je provela Zaklada SOLIDARNA, a koja je rađena u suradnji s lokalnim i nacionalnim dionicima koji su sudjelovali u akciji odgovora na katastrofe nakon potresa u Petrinji.[1] Cilj istraživanja bio je identificirati njihova iskustva nakon potresa 2020. godine, kao i njihova očekivanja u slučaju potencijalne buduće prirodne katastrofe. To je pružilo osnovu za otkrivanje ključnih točaka za poboljšanje, kao i mogućnosti za financijska i nefinancijska ulaganja lokalnih vlasti kako bi se poboljšale njihove sposobnosti za angažman zajednice i upravljanje dionicima u kritičnim fazama nakon prirodne katastrofe.

Te su preporuke usredotočene na aktivnosti spašavanja i evakuacije, pružanje neposredne pomoći i kontinuirane faze potpore unutar tzv. „kruga otpornosti“ (hrvatski termin je „Faze upravljanja rizicima od katastrofa“, op.prev.), ne ulazeći pritom u procjenu strukturnih uvjeta. Predstavljene preporuke temelje se na primjerima međunarodne dobre prakse, posebno uzimajući u obzir japansko iskustvo koje se može prenijeti u društveni i gospodarski kontekst Petrinje.

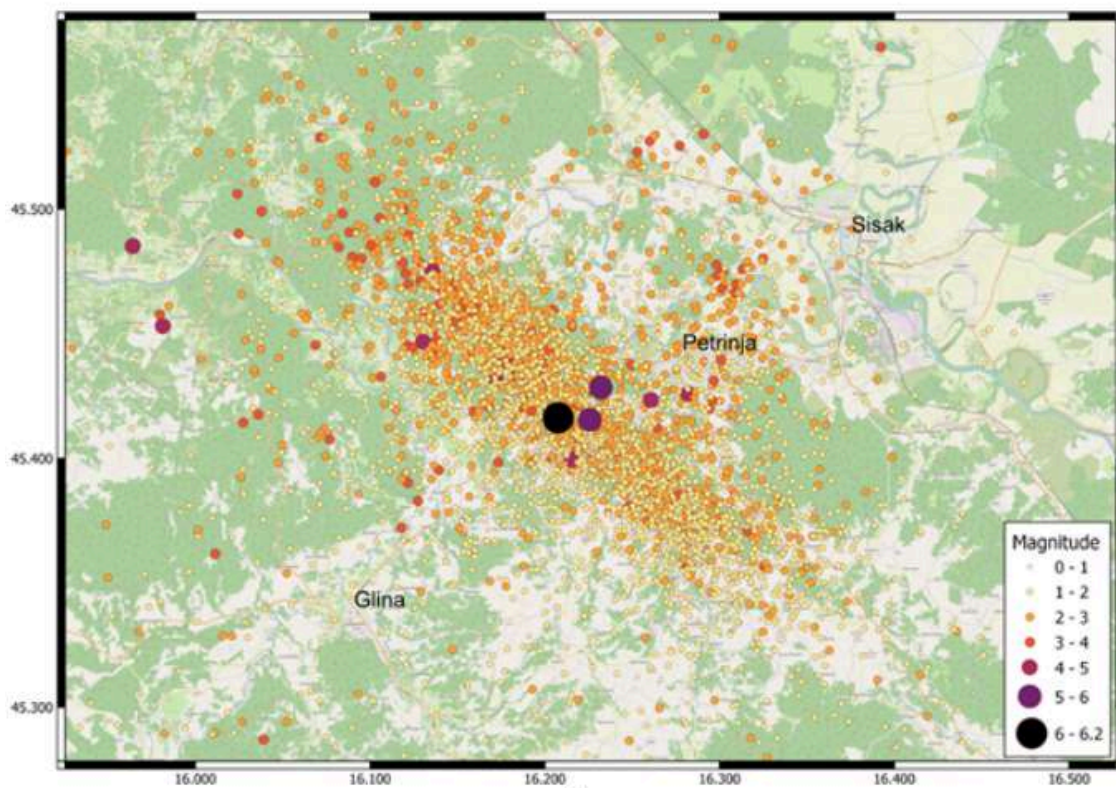
U vremenima neposredno nakon katastrofe, lokalne zajednice i javna uprava mogu razviti svoje aktivnosti u pogledu angažmana i upravljanja dionicima na temelju vrlo korisne japanske filozofije podrške u kojoj će pojedinci poduzeti mjere kako bi osigurali sigurnost za sebe i svoje obitelji (Samopomoć), lokalne i nacionalne organizacije, profitne i neprofitne organizacije, podjednako poduzimaju mjere pružanja pomoći i podrške lokalnim zajednicama (Uzajamna pomoć), a nacionalna uprava i lokalna samouprava rade na poboljšanju ključne infrastrukture i osiguravaju sredstva za bolju samopomoć i uzajamnu pomoć.

Sljedeći prijedlozi u skladu su s međunarodnim i nacionalnim politikama, kao što su Sendai okvir, Ciljevi održivog razvoja iz Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. iz 2015. godine (Program UN-a do 2030.), Pariški sporazum o klimatskim promjenama iz 2015. i Klimatski sporazum iz Glasgowa iz 2021., postignut na Konferenciji Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama 2021. Smjernice se temelje i na Hrvatskoj strategiji upravljanja rizicima od katastrofa, kao i na iskustvima i poukama iz podrške javnih, profitnih i neprofitnih organizacija nakon potresa 2020. godine.

Ovaj dokument predstavlja uvod u predstavljanje važnosti pristupa temeljenog na zajednici, s praktičnim preporukama samih dionika o angažmanu zajednice i upravljanju aktivnostima nakon potresa u kontekstu Hrvatske / Petrinje, javnog sektora, poslovnog sektora, neprofitnih organizacija te lokalne zajednice i stanovnika. Ovaj dokument daje uvid u lokalnu situaciju i iskustvo, a cilj mu je pružiti preporuke o aktivnostima za angažman zajednice nakon potresa, što je ključno za dionike kako bi se povećala učinkovitost pružene potpore, kao i prilagodljivost njihova rada u kriznim vremenima.

Slika 2. Krug otpornosti ili „Faze upravljanja rizicima od katastrofa“ (izvor: Hrvatska strategija upravljanja rizicima od katastrofa do 2030.)

Slika 3. Karta epicentara potresa na području Petrinje iz 2020. godine. (Izvor: Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Geofizički odsjek)

LOKALNI KONTEKST

Snažan potres jačine 6,2 stupnja pogodio je 29. prosinca 2020. godine Sisačko-moslavačku županiju, točnije, u blizini Petrinje. Samo dan ranije, 28. prosinca 2020., dogodio se još jedan potres magnitude 5,0 stupnjeva. Dan nakon glavnog potresa 29. prosinca 2020. bilo je još nekoliko naknadnih potresa, uključujući još jedan potres magnitude 5.0 stupnjeva koji se dogodio 6. siječnja 2021. Sedmero ljudi izgubilo je život, a 15 ih je teško ozlijeđeno i morali su biti hospitalizirani, dok su mnogi drugi zadobili lakše ozljede. Potres je također prouzročio znatnu štetu na zgradama, infrastrukturi i cjelokupnoj zajednici, što je utjecalo kako na lokalno gospodarstvo, tako i na društvo u cjelini.

Do kraja 2021. prijavljeno je više od 40 000 oštećenih zgrada, a potres je utjecao na gospodarske aktivnosti, pružanje socijalnih usluga, a šteta i gubitak imovine i sredstava za život ostavili su snažan utjecaj na živote tisuća ljudi koji žive u pogođenim područjima. [2]

Pogođena područja sada zahtijevaju obnovu i rehabilitaciju, a to predstavlja priliku za promicanje principa "Build Back Better" (hrv. „Bolja ponovna izgradnja“) i preispitivanje strategija smanjenja rizika od prirodnih katastrofa te protokola za angažman i upravljanje zajednicom u slučaju budućih potencijalnih katastrofa. Istovremeno, to predstavlja odličnu priliku za procjenu angažmana i upravljanja zajednicom nakon potresa u Petrinji te naglašava važnost naučenih lekcija s ciljem upoznavanja s onim što možemo očekivati i kako biti spremni na buduće potencijalne prirodne katastrofe.

Razmatrajući Petrinju u širem kontekstu Sisačko-moslavačke županije, važno je razumjeti posebne rizike od prirodnih katastrofa i društvene izazove s kojima se zajednica suočava. Procjena rizika potencijalnih velikih opasnosti za to područje ukazala je na niz kritičnih prijetnji, među kojima su potresi, pandemije, ekstremne temperature, industrijske nesreće, poplave i požari. Te vrste rizika imaju različite razine prijetnje u kojima su pandemije, ekstremne temperature i industrijske nesreće klasificirane kao visoke, dok su poplave i požari klasificirani kao vrlo visoke prijetnje.

Štoviše, u Planu humanitarne intervencije (HIP) Sisačko - moslavačke županije za 2021. utvrđene su i druge prirodne opasnosti, uključujući klizišta, likvefakciju (slijeganja tla i utonuća težih objekata, op. prev.) te pitanja kvalitete vode i klimatske promjene. Ti su rizici također povećali složenost izazova s kojima se suočava zajednica, što od lokalne samouprave zahtijeva sveobuhvatan pristup razvoju postupaka angažmana i suradnje s dionicima unutar njezine nadležnosti.

Osim toga, važno je uzeti u obzir socioekonomski kontekst, posebice siromaštvo u Sisačko-moslavačkoj županiji i njegov utjecaj na ranjive zajednice. Kada 18,3 % stanovništva živi ispod nacionalne granice siromaštva, a siromašni su uglavnom kućanstva s jednom osobom, starije osobe, žene i osobe s invaliditetom, tada postaje očito da se siromaštvo i rizici od katastrofa preklapaju. Takve brojke oštro ukazuju na nužnost ublažavanja socioekonomskih učinaka prirodnih katastrofa na društvo u Petrinji.

Osim toga, u Planu humanitarne intervencije 2021. istaknute su opasnosti kao što su loši lokalni gospodarski uvjeti, nepovoljni regionalni obrasci političkog i gospodarskog razvoja, pad kupovne moći i povećanje broja osoba unutar ranjivih skupina stanovništva. U izvješću se također ističu specifični problemi s kojima se suočavaju pripadnici nacionalnih manjina poput Srba, Bosanaca, Čeha i Roma

s visokom stopom učestalosti siromaštva, kao i socijalne isključenosti. Ova analiza lokalne situacije koja se temelji na utvrđenim rizicima stoga je osnova za ciljane aktivnosti i preporuke za jačanje uključenosti zajednice. To se čini putem angažmana i upravljanja dionicima, kao i inicijativama za smanjenje rizika od katastrofa i izgradnju otpornosti u Gradu Petrinji.

Slika 4. Petrinja nakon potresa (izvor: Slavko Midzor / Pixell)

ANGAŽMAN DIONIKA U KRIZNIM VREMENIMA

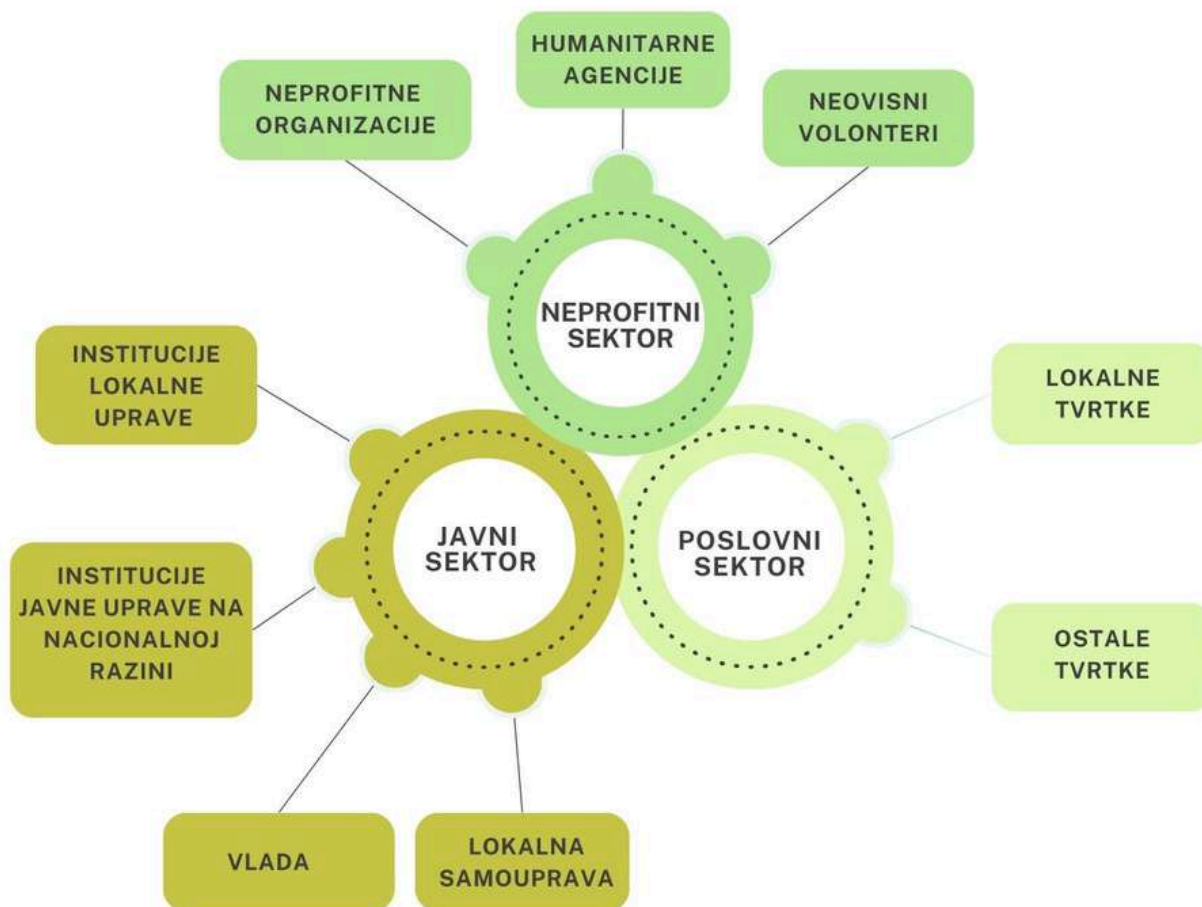
Kako bi se učinkovito angažiralo i upravljalo dionicima koji sudjeluju u aktivnostima tijekom faze pružanja neposredne pomoći i faze stabilizacije nakon prirodne katastrofe, od ključne je važnosti da su njihove uloge jasne, a njihovi međusobno povezani naponi usmjereni prema istom cilju.

Javne institucije lokalne samouprave od ključne su važnosti tijekom kritičnih prvih šest mjeseci nakon potresa. Javne institucije na lokalnoj i nacionalnoj razini pomažu u pružanju potpore nakon katastrofe i smještaja stanovništva kako bi se stabilizirala zajednica. Oni bi trebali osigurati lokalno upravljanje, mobilizaciju lokalnih resursa i potporu lokalnim dionicima. Odgovorni su za hitnu reakciju uz minimalne pripreme, kao što su pružanje skloništa pogođenom stanovništvu, pružanje hitne zdravstvene skrbi i osiguravanje javne sigurnosti procjenom štete na sustavima skloništa i osiguravanjem okoliša. Regionalne agencije i nacionalne javne institucije bi zatim trebale pomoći u mobilizaciji potrebnih resursa i pružiti potporu kako bi osigurale da je odgovor na kriznu situaciju koordiniran te da se njime dobro upravlja.

Drugi ključni dionik, poslovni sektor, također može znatno doprinijeti pružanju neposredne pomoći i stabilizaciji nakon potresa te jamčiti kontinuitet dostupnosti osnovnih usluga. Na primjer, pružatelji usluga s područja opskrbe električnom energijom i vodom, tvrtke za kopneni prijevoz i ostale tvrtke provode popravke ili održavanje dalekovoda, vodoopskrbnih sustava i cesta. U osnovi, to je ključno za pružanje osnovnih usluga i olakšavanje kretanja spasilačkih timova te dostavu pomoći žrtvama. Nadalje, te tvrtke pomažu oporavku lokalnog gospodarstva ponovnim otvaranjem svojih trgovina, otvaranjem radnih mjesta i financiranjem projekata koji imaju za cilj potaknuti lokalno stanovništvo da se vrati svojim svakodnevnim poslovnim aktivnostima.

Uloga neprofitnih organizacija također je ključna u tom razdoblju, jer pružaju izravnu pomoć kako bi zadovoljile hitne potrebe najugroženijih zajednica nakon potresa. Humanitarne agencije, nevladine udruge i spontane volonterske skupine organiziraju mobilizaciju resursa, distribuciju kompleta

Istinski oporavak moguć je samo zajedničkom koordinacijom zajednice, privatnog i javnog sektora.

Slika 5. Organigram ključnih dionika u kriznim vremenima

prve pomoći, skloništa, hrane i medicinske pomoći pogođenom stanovništvu i obiteljima. Neprofitne udruge ključne su u pružanju psihosocijalne podrške, savjetovanja o traumama i daljnjoj pomoći stanovništvu čije potrebe nisu zadovoljene, kako bi se osigurao njihov pristup pomoći i skrbi u ovoj fazi.

U tu svrhu, zajednički rad i naponi navedenih dionika, s naglaskom na institucije lokalne uprave kao središnje točke i upravljačkog tijela dionika, ključni su za postizanje najznačajnijih rezultata i za primjeren odgovor na izazove potresa.

Zahvaljujući njihovim jedinstvenim znanjima, financijskim i proračunskim linijama te komunikaciji i utjecaju, lokalni dionici mogu pomoći u ublažavanju negativnih posljedica potresa ispunjavanjem ključnih humanitarnih prioriteta. Istovremeno, oni mogu pomoći stabilizirati situaciju i voditi brigu o naknadnim naporima za oporavak i otpornost. Iako se preporučuje da javni sektor razvije smjernice za upravljanje krizama, pri tom uključujući sve dionike, inicijativa za uspostavu koordinacije unutar određenog sektora ili međusektorskog područja obično proizlazi iz potrebe i temelji se na pripravnosti, znanju i iskustvu.

SMANJENJE RIZIKA OD KATASTROFA TEMELJENO NA ZAJEDNICI ili UPRAVLJANJE RIZIKOM OD KATASTROFA TEMELJENO NA ZAJEDNICI

Smanjenje rizika od katastrofa temeljeno na zajednici (CBDRR) ili upravljanje rizikom od katastrofa temeljeno na zajednici (CBDRM) pristupi su kojima se nastoje uključiti lokalni dionici s dubokim razumijevanjem glavnih izazova i resursa na lokalnoj razini i koje se potiče na uključivanje u aktivnosti izgradnje otpornosti na rizik od katastrofa i pripravnosti za potencijalne katastrofe. Cilj je smanjenja rizika od katastrofa učiniti zajednice otpornijima na katastrofe poduzimanjem preventivnih mjera i pripremom za potencijalne krize. Ti pristupi, fokusirani na zajednicu i usmjereni na ljude, potiču lokalnu nadležnost, što opet dovodi do održivosti, rješavanja lokalnih opasnosti i maksimiziranja lokalnih resursa. Za učinkovito upravljanje zajednicom od ključne je važnosti angažirati i uključiti lokalne dionike u planiranje, pripremu i razvoj procesa u ranim fazama.

Postoji nekoliko razloga zbog kojih je pristup upravljanju rizikom od katastrofa temeljen na zajednici (CBDRM) u angažmanu i upravljanju zajednicom nakon katastrofe učinkovit u kriznim vremenima, a koji se kreću od osjećaja odgovornosti zajednice do spremnosti za

provedbu i pridržavanje pripremljenih postupaka, alata te protokola upravljanja i komunikacije koji postaju ključni za pravodobno pružanje neposredne pomoći u satima nakon katastrofe. Angažiranje zajednice ključan je proces koji zahtijeva fleksibilnost i osjetljivost na potrebe zajednice. Proces mogu pokrenuti različite skupine, uključujući vladine agencije, neprofitne organizacije, tvrtke, filantropske grupacije i vođe zajednice. Važno je uključiti različite članove zajednice, vođe i skupine kako bi se osiguralo da se čuju reprezentativna stajališta. Svaki proces angažmana zajednice jedinstven je i zahtijeva prilagođeni pristup. Temeljni elementi angažmana su razumijevanje zajednice, uspostavljanje i jačanje odnosa, planiranje i priprema, provedba i praćenje te pregled i evaluacija. Ti se elementi mogu pojavljivati jedan nakon drugog ili istodobno, preklapati se ili spajati, a mogu se ponoviti tijekom bilo kojeg postupka angažiranja zajednice. Zajednica ili partner mogu predvoditi različite elemente, a vrijeme, resursi i fokus koji su posvećeni svakom elementu mogu se razlikovati ovisno o pristupu koji se koristi.

Glavni razlozi zbog kojih su ti pristupi učinkoviti:

1) **Održivost:** Otpornost na rizik od katastrofa (DRR) može postati dio kulture zajednice i smanjiti ranjivost samo pod uvjetom da zajednica razumije koncept otpornosti na rizik od katastrofa (DRR). Za to su potrebni održivi i dugoročni naponi. Smanjenje rizika od katastrofa temeljeno na zajednici / upravljanje rizikom od katastrofa (CBDRR/DRM) naglašavaju razvoj kapaciteta zajednice i djeluju kao osnova za uspjeh dugoročnih i održivih napora na području otpornosti na rizik od katastrofa (DRR).

2) **Smanjenje osjetljivosti na lokalne opasnosti:** Iako katastrofe velikih razmjera često privlače pozornost medija, utjecaji malih i srednjih opasnosti veći su na lokalnoj razini zbog njihove veće učestalosti. Kako bi odgovorile na te prijetnje i pripremile se za njih, zajednice moraju preuzeti inicijativu. Ljudi koji su u najboljem položaju da smanje rizik su oni koji razumiju lokalne probleme, ranjivost i prepoznaju one kojima je potrebna dodatna podrška, poput djece, starijih osoba i osoba s invaliditetom.

3) **Imovina lokalne zajednice:** Zajednice mogu biti velika prednost u izgradnji otpornosti na rizik od katastrofa, jer razumiju obrazac opasnosti i imaju znanje iz lokalnih priča i

povijesti mjesta na kojima imovina može ili ne mora biti korisna. Programi i projekti koje pokreću međunarodne organizacije i nevladine organizacije također se mogu ojačati i učiniti održivima upravo davanjem vlasništva zajednicama nad njima.

Kada razmišljamo o načelima učinkovitog angažmana zajednice u kontekstu otpornosti i katastrofa, međunarodna iskustva naglašavaju slične pristupe. Te su preporuke u skladu s australskim Institutom za otpornost na katastrofe koji naglašava važnost pristupa temeljenog na zajednici. Glavni principi su:

- stavljanje zajednice u središte planiranja i provedbe, jer je tada angažman zajednice najučinkovitiji, najodgovorniji i fleksibilniji. To pokazuje uključenost, poštovanje i etičke odnose između angažmana partnera i zajednice.
- razumijevanje lokalne situacije, od povijesne i političke, do društvene.
- prepoznavanje složenosti i promjenjive prirode procesa katastrofa i izgradnje otpornosti.
- partnerstvo temeljeno na planiranju i koordinaciji svih dionika.
- komunikaciju, koja se temelji na transparentnosti, uključenosti i vremenskom rasporedu, uzimajući u obzir prednosti, potrebe i prioritete zajednica.
- izgradnja kapaciteta, kako bi se prepoznala, podržala i unaprijed izgradila otpornost.

Slika 6. Postupak angažiranja zajednice (izvor: Angažman zajednice za otpornost na katastrofe)

Važnost angažiranja zajednice u kriznim vremenima, kao i pripravnosti za krize, vidljiva je u mnogim sferama, od poboljšanja kohezije i osjećaja pripadnosti, do prilike da izraze svoje mišljenje i razviju osjećaj vlasništva, preko koristi za mentalno zdravlje, do ponosa novih društvenih veza i pravovremene adekvatne pomoći. Samo u zajedničkoj koordinaciji zajednice, privatnog i javnog sektora moguć je istinski oporavak: "Katastrofa u Fukushimi također nam pokazuje da se najučinkovitiji humanitarni odgovor događa kada postoji partnerstvo s pogođenim zajednicama i koordinacija s relevantnim vlastima. Stoga svi lokalni, nacionalni i međunarodni akteri moraju imati ključnu ulogu u povećanju aktivnosti na izgradnji pripravnosti, odgovora i oporavka."[4]

Slika 7. Distribucija zaliha u slučaju katastrofe (izvor: Novi list / Davor Kovačević)

POUKE IZVUČENE IZ ANGAŽMANA DIONIKA NAKON POTRESA 2020.

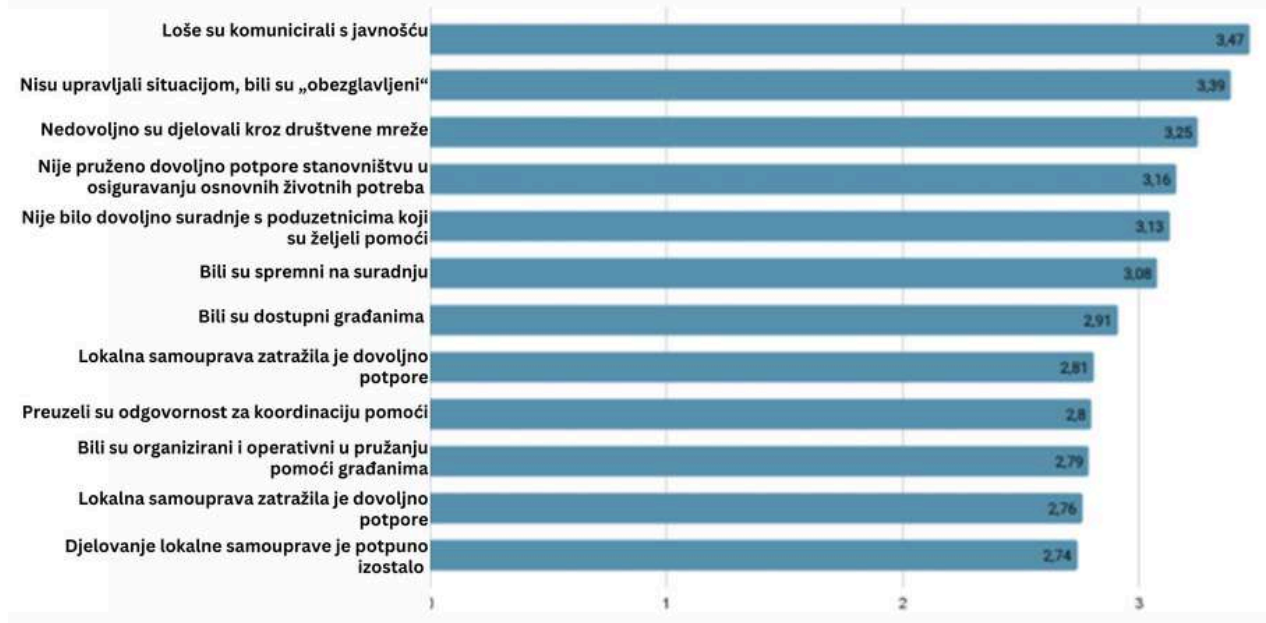
Grad Petrinja i šire područje dobili su veliku potporu, uključujući financijsku potporu poslovnih i javnih donatora, volontera i materijalne resurse. Kako bi procijenila motivaciju dionika koji su pružili podršku, njihovu suradnju, koordinaciju i utjecaj, Zaklada SOLIDARNA provela je u veljači 2023. istraživanje o dionicima koji su sudjelovali u akciji odgovora na katastrofe za potres u Petrinji. [5] U ovom se poglavlju ističe najrelevantniji nalaz za ovaj poseban skup smjernica i preporuka. Istraživanje je provedeno kroz anketu i polustrukturirane intervjue te grupne razgovore s relevantnim dionicima iz javnog sektora, poslovne zajednice i neprofitnih organizacija. Istraživanje je također imalo za cilj identificirati njihova iskustva i očekivanja u slučaju budućih katastrofa što je vrlo korisno za daljnji lokalni razvoj angažmana dionika i aktivnosti upravljanja. Studija je pokazala da se može očekivati da će i profitne i neprofitne organizacije, na lokalnoj i nacionalnoj razini, pružiti značajnu podršku u slučaju nove katastrofe.

Međutim, kako bi se maksimalno povećao učinak i djelotvornost takvog pružanja potpore, dionici su istaknuli niz ključnih točaka kojima je potrebno poboljšanje. Kako bi se moglo upravljati svim dionicima koji doprinose rješavanju posljedica prirodnih katastrofa,

ključno je uspostaviti sustave, alate i postupke za koordinaciju i upravljanje njima. Također je potrebno poboljšati komunikaciju kako bi zajednica bila bolje informirana i vođena te kako bi se ponovno pridobilo povjerenje članova zajednice. Osim toga, potrebno je uspostaviti koordinaciju, komunikaciju i razmjenu informacija među svim dionicima radi pravodobnog i odgovarajućeg odgovora na potrebe. Kada je analiziran odgovor na krizu nakon potresa u Petrinji, sugovornici su istaknuli ogromnu podršku i izravnu pomoć koju su dobili od organizacija civilnog društva, posebno u smislu dugoročne, kontinuirane podrške utemeljene na potrebama pojedinaca i zajednica. Taj vremenski okvir dugoročne potpore trebalo bi uzeti u obzir u budućim aktivnostima na angažmanu i upravljanja katastrofama, kako bi im se maksimalno povećao učinak. Većina ispitanih dionika spremna je, u sličnoj situaciji katastrofe, sudjelovati u pružanju pomoći. Većina dionika povezala bi se s neprofitnim sektorom i zatražila od drugih iskusnih humanitarnih organizacija smjernice o tome kako pomoći ili bi djelovali zajedno s drugima, uglavnom organizacijama civilnog društva, ali i s nadležnim institucijama u tom području.

Jedna od ključnih lekcija je važnost pravovremene procjene potreba, a zatim djelovanja u odnosu na nju.

Procjena lokalne samouprave (N =85)

Tablica 1. Procjena angažmana lokalne samouprave nakon potresa u Petrinji (izvor: Upitnik za mapiranje dionika)

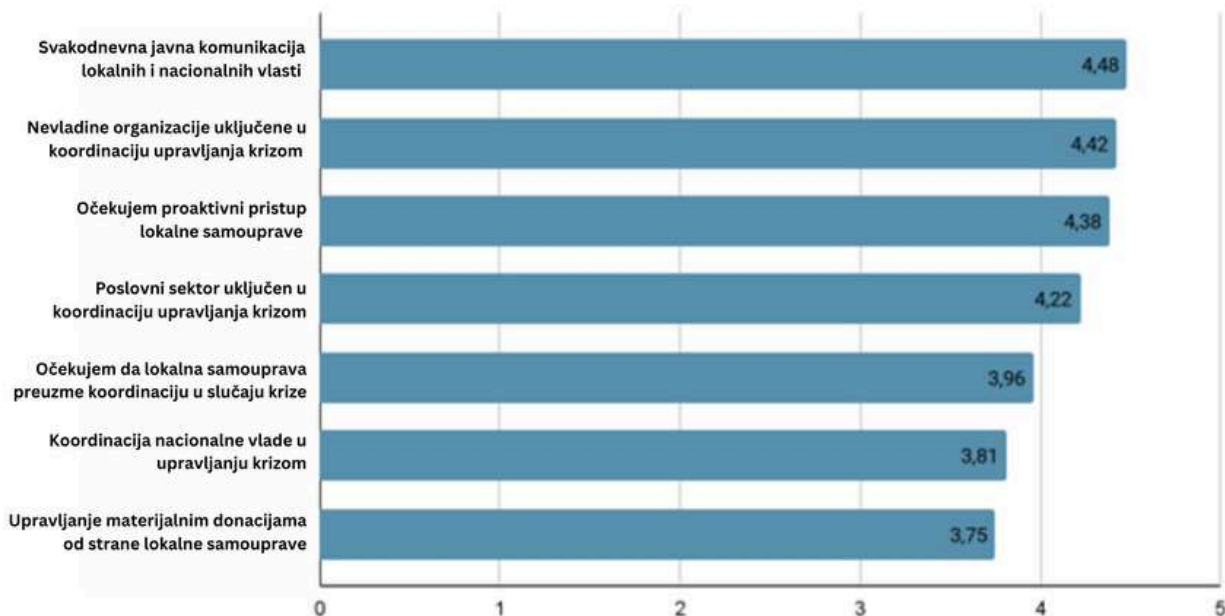
Jedan od ključnih nalaza analize bila je korist od suradničkog rada, što je rezultiralo većim i održivijim učinkom. Koordinacija humanitaraca za Sisačko-moslavačku županiju koja je osnovana nekoliko dana nakon potresa izvrstan je primjer toga.

Koordinaciju su formirale organizacije civilnog društva, uključujući nacionalne i lokalne podružnice Crvenog križa, kao i neformalne građanske inicijative. Koordinacija je surađivala s jedinicama lokalne samouprave, lokalnim postrojbama Civilne zaštite, a na kraju i Nacionalnim stožerom Uprave za Civilnu zaštitu. To je rezultiralo pravodobnijim odgovorom na potrebe ljudi pogođenih potresom. Glavna prednost Koordinacije humanitaraca za SMŽ bio je pristup temeljen na potrebama ljudi s jasnim razumijevanjem situacije na terenu. Još jedan uspješan primjer zajedničkog rada je neformalna građanska inicijativa Sloga, koja je okupila stotine pojedinačnih volontera iz cijele zemlje koji su došli pomoći ljudima u prvim mjesecima nakon potresa.

Uz to, neformalna inicijativa Nindža krovnjače, koju čine slobodni penjači i alpinisti, pomogla je u uklanjanju 1000 oštećenih dimnjaka s obiteljskih kuća u samo tjedan dana. Mnoge formalne i neformalne organizacije te javne i lokalne institucije reagirale su na krizu nakon potresa.

Na pitanje o načinima pružanja pomoći, najveći broj ispitanika potvrdio je da je njihovo sudjelovanje u pružanju pomoći uglavnom išlo kroz suradnju i partnerstvo s drugim organizacijama. Brojke pokazuju da je suradnički pristup prevladao u pružanju pomoći u kriznim situacijama i u pružanju potpore zajednici, uključujući tu i partnerstva i povremenu suradnju. Partnerski pristup posebno se ističe u neprofitnom sektoru koji

Buduća očekivanja (N = 85)

Tablica 2. Očekivanja lokalnih dionika u slučaju buduće katastrofe (izvor: upitnik za mapiranje dionika)

koji se bavi humanitarnim radom i podrškom ranjivim skupinama, a kao partneri navode se udruge proizašle iz Domovinskog rata, lokalne obrazovne ustanove, hitne službe, neke od međunarodnih humanitarnih organizacija, javne agencije s mandatom za organiziranje odgovora na krizu i humanitarne organizacije koje djeluju na nacionalnoj razini.

Na pitanje o glavnim institucijama i organizacijama odgovora na krizne situacije u slučaju potresa, većina uključenih je prepoznala je javne i spasilačke službe, javne humanitarne organizacije, razne organizacije civilnog društva, udruge i zaklade koje djeluju na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini, vjerske organizacije i nadležna ministarstva koja djeluju u krizi te poduzetnike s područja Sisačko-moslavačke županije. Naglasili su i važnost aktivnosti volontera i pojedinaca. Procjena potreba[6] koju je provela

Koordinacija humanitaraca za SMŽ i istraživanje[7] udruge IKS potvrđuju te nalaze i naglašavaju važnost organizacija civilnog društva u pružanju izravne potpore pojedinačnim građanima.

Najviše kritika dobilo je djelovanje javnih službi lokalne samouprave, što implicira da njihov odgovor u krizi nije bio zadovoljavajući, posebice glede komunikacije.

Nalazi istraživanja pokazuju velika očekivanja od redovitog i brzog dnevnog komuniciranja s javnošću lokalnih i državnih vlasti, što je označeno kao glavni prioritet. Analiza također pokazuje da se od vlasti očekivalo uključivanje predstavnika organizacija civilnog društva i poslovnog sektora u službenu koordinaciju kriznog upravljanja. Od lokalnih samouprava očekuje se proaktivan pristup donatorima i uključenost u primanje i raspodjelu materijalnih donacija.

Nakon analize stajališta dionika o situaciji na terenu, dano je nekoliko preporuka koje treba razmotriti u sličnim situacijama. Te preporuke odražavaju nalaze mapiranja i u skladu su s međunarodnim praksama.

Preporuke uključuju: komunikacijske protokole; brzu obnovu i osiguravanje trajnog smještaja, koji se ocjenjuju kao glavni prioritet urbanog razvoja; zatim su tu ulaganje u smanjenje rizika

od prirodnih katastrofa (DRR) s naglaskom na razvoj koordinacije lokalnih dionika; procesi upravljanja i komunikacije te standardni operativni postupci, međusektorska partnerstva, ulaganje u usluge mentalnog zdravlja u zajednici, itd. Zaključak je da se u slučaju nove prirodne katastrofe može očekivati velika količina solidarnosti iz svih sektora u pružanju neposredne pomoći u krizama, kao i dugoročne pomoći.

Slika 8: Nindža krovnjače u Sisku (izvor: Nindža krovnjače / Lovro Lepad)

Svjedočanstvo volontera: Nakon potresa (Hrvatska /Petrinja)

Kada sam u ponedjeljak popodne stigao u Petrinju, tamo su se već dogodila dva relativno jaka potresa. Njihova magnituda izmjerena je na 5,2 stupnja, što seizmolozi smatraju umjerenim. Nastala je samo manja šteta - nekoliko razbijenih čaša i prevrnutih vaza - i nešto pretrpljenog šoka za stanovnike. Petrinja je mirno mjesto u središnjoj Hrvatskoj s 25.000 stanovnika. Mjesto dobro poznajem jer tamo žive moji rođaci: moja dva rođaka rođena su i odrasla u Petrinji i od djetinjstva sam ih često posjećivao. Sviđa mi se grad i njegova okolica, čak i ako njegove brojne fasade oštećene metcima i nerazminirana minska polja još uvijek podsjećaju na rat 1991.- 95. U utorak, oko podneva, teta je kuhala kavu, jedan rođak je još spavao, a drugi je prao zube kad su se tlo, kuća i namještaj odjednom počeli tresti i vibrirati intenzitetom koji nitko nije mogao zamisliti.

Moj rođak je istrčao iz kupaonice, s četkicom za zube još uvijek u ustima, i pozvao moju sestru, koja je u panici istrčala iz sobe na rubu plača. Bili smo zagrljeni dok se cijela kuća ljuljala s jedne strane na drugu, silinom za koju nisam ni sanjao da je moguća prije tog dana. Sve što nam je rečeno o tome kako se ponašati u potresu - stati uz nosive zidove, leći ispod čvrstog stola, držati se podalje od ormara, vitrina i stubišta - nestalo je iz naših umova. Naša jedina misao je bila da izađemo iz kuće jer smo imali osjećaj da će se srušiti na nas svakog trenutka. Prvo smo, međutim, morali izvući bolesnog djeda mog rođaka iz njegove sobe dok su lusteri padali sa stropa, a police se rušile sa zidova. Uspaničeno smo izašli iz kuće, bosu, u pidžami i majicama; moj rođak je još uvijek imao četkicu za zube u ustima.

Ni ja, ni bilo tko drugi ne bi mogao reći koliko smo dugo bili u kući za vrijeme potresa. Prema izvješćima, prvi udar trajao je 20-30 sekundi. Kad smo izašli van, odmah smo vidjeli štetu na kući: dimnjak je pao s krova, probušio veliku rupu i sa sobom povukao puno crijepova. Tada se tlo ponovno pokrenulo - ne tako nasilno kao prvi put, ali ipak smo osjetili da se čudno uzdiže pod našim nogama, praćeno udaljenim tutnjanjem, poput grmljavine koja kao da je došla iz utrobe zemlje. Tijekom tog dana, nakon ovog drugog potresa uslijedilo je još 20-ak uočljivih naknadnih potresa. Posjetili smo 92-godišnjeg muškarca o kojem se moj rođak brinuo od početka pandemije koronavirusa. Krov njegove kuće bio je gotovo potpuno uništen, ali on sam ostao je neozlijeđen i ni pod koju cijenu nije želio napustiti svoj dom. Zapalio je vatru u peći, a dim iz nje prošao je kroz zjapeću rupu u krovu gdje su nekad bili crijepovi. Do tog trenutka smo već odlučili otići kod bake u Bjelovar, čiji je dom bio netaknut. Inače, putovanje automobilom traje 1,5 sat. Međutim, prvo sam morao ponovno otići u tetkinu kuću kako bih pokušao pronaći svoje osobne dokumente, usred kaosa mjestimično urušenih zidova i prevrnutog namještaja. Dok sam bio u kući, osjetio sam još jedno podrhtavanje. Ovo je bilo vrlo lagano, ali način na koji je zgrada ponovno vibrirala bio je dovoljan da me brzo ponovno istjera van. Vani sam otkrio da je stigla baka mog rođaka. U vrijeme potresa radila je u domu za starije osobe. Svi tamošnji stanovnici morali su biti evakuirani. Unatoč našim molbama, djed i baka mojih rođaka odbili su se odvesti s nama do kuće moje bake. Rekli su da će radije umrijeti u svojoj kući nego pobjeći. Baka je rekla da je već jednom izgubila kuću, u ratu, i da neće dopustiti da se to ponovi. Njihov plan je bio da ostanu u podrumu. Ako se tlo opet počne tresti, ući će u auto, obećali su. Bez obzira na sve naše napore, nisu odustali od svoje namjere. Moja tetka kaže da ne zna kada ni kako se ona i njena obitelj mogu vratiti kući, niti mogu li se ikada više osjećati sigurno u svojoj kući. Stručnjaci predviđaju da će biti još potresa, ali nitko ne zna koliko će biti jaki i česti, niti kada će taj niz završiti.

Ta neizvjesnost i strah te osjećaj bespomoćnosti koji dolazi s njima, dugo će progoniti ljude koji žive u središnjoj Hrvatskoj. Štoviše, ovo je područje u kojem žive mnogi siromašni ljudi koji su sada izgubili ono malo što su imali i gdje gotovo nitko nema osiguranje za pokrivanje štete od potresa.

Sada letim kući u Köln, u Njemačku, na sigurno. Čudan je osjećaj ostaviti obitelj u Hrvatskoj da se sama brine o sebi. Imam lijepe uspomene na ljetne praznike s rodbinom u Petrinji. Ali najupečatljiviji od svih svakako je moj boravak u posljednjih nekoliko dana.

Slika 9. Volonteri u Petrinji (izvor: Nindža krovnjače)

Postoje zanimljivi primjeri samoorganiziranog angažmana starijih osoba, uglavnom žena, koje u vrijeme katastrofe pate zbog izolacije. U gradu Ishinomakiju, starija gospođa, u 60-im godinama, odlučila je potaknuti svoje starije susjede na međusobnu interakciju kroz okupljanja koja je organizirala u svom domu uz ispijanje čaja: "Otvorila sam zajednici svoju kuću, koja je popravljena nakon katastrofe, kako bih organizirala okupljanje starijih osoba iz susjedstva. Kroz ta okupljanja doznajem kako je bilo u trenutku kada se dogodila katastrofa i naučim nešto novo, po prvi put. Na primjer, kako se naša mačka ponašala. Shvatila sam važnost interakcije sa susjedima, uključujući i provjeru jesu li dobro, kroz razgovor." [8]

SMJERNICE O SEKTORSKIM ULOGAMA, PREDNOSTIMA I MOGUĆNOSTIMA

Javni sektor

Koordinacija napora za hitni odgovor na krize zahtijeva sudjelovanje lokalnih javnih ustanova, uključujući odjele za upravljanje kriznim situacijama i lokalne vlasti. Trebalo bi koordinirati sastanke svih dionika uključenih u napore za pružanje neposredne pomoći i nadzirati komunikacijske kanale dionika kako bi se osigurao brz i organiziran odgovor na posljedice potresa.

Nakon potresa, lokalne policijske postaje i vatrogasne službe odgovorne su za osiguranje javne sigurnosti i zaštite. To je ključno. U suradnji sa spasilačkim službama oni provode operacije traganja i spašavanja, nadziru postupke evakuacije i provode sigurnosne protokole kako bi se izbjegla dodatna šteta stanovnicima ili imovini.

Uredi lokalne samouprave u suradnji s neprofitnim organizacijama pružaju utočište i smještaj osobama i obiteljima raseljenim zbog potresa. Za ugrožene osobe, taj proces uključuje uspostavu skloništa za hitne slučajeve u suradnji s društvenim centrima ili školama kako bi se osigurao smještaj i ljudima olakšao pristup sigurnom smještaju.

Uredi lokalne samouprave i službenici za informiranje javnosti koriste informacijske i komunikacijske kanale kako bi komunicirali sa zajednicom o hitnim postupcima, sigurnosnim smjernicama, dostupnim resursima i putovima evakuacije. Stanovnici mogu biti informirani u vrijeme krize uz jasnu, pravovremenu komunikaciju. Dionici su to ocijenili ključnom točkom koja treba poboljšanje.

Ispitanici primaju pomoć socijalnih službi i organizacija zajednice koje nude programe podrške onima koji su pogođeni potresom. Na primjer, radi se o pružanju pomoći u hrani, savjetovanju o financijskoj potpori i korištenju socijalnih radnika ili voditelja zaduženih za pojedinačne slučajeve, kako bi se odgovorilo na neposredne i dugoročne potrebe.

Koordinirano pružanje neposredne pomoći i programi oporavka omogućuju se suradnjom između ureda lokalne samouprave, neprofitnih organizacija, poslovnog sektora i neformalnih volonterskih skupina. Njihove aktivnosti trebaju biti dobro koordinirane kako bi se maksimalno povećala potpora zajednici i inicijative za izgradnju otpornosti.

Koordinacija humanitaraca za Sisačko-moslavačku županiju predstavlja provjereni primjer dobre prakse koju je pokrenulo civilno društvo, ali se model može podići s neformalne na formalnu razinu lokalnog koordinacijskog tijela.

Lokalne vlasti poduzimaju dugoročne inicijative za planiranje oporavka i izgradnju otpornosti kako bi obnovile infrastrukturu, poboljšale pripravnost na prirodne katastrofe i smanjile buduće rizike, što uključuje dugoročnu strategiju oporavka. One uključuju suradnju s urbanistima, inženjerima, dionicima unutar zajednice i regionalnim partnerima na razvoju planova oporavka koji daju prednost održivoj obnovi i otpornosti zajednice. Posebne preporuke za inicijative za izgradnju otpornosti opisane su u dokumentu "Preporuke o hrvatskim aktivnostima izgradnje otpornosti nakon potresa".

Kako bi tijela javne uprave poticala partnerstva i suradnje u različitim sektorima gospodarstva, moraju ulagati u razvoj kapaciteta koji iskorištava prednosti i resurse svakog uključenog dionika, radi povećanja učinkovitosti programa pomoći, kao i otpornosti zajednice.

Uredi lokalne samouprave u mogućnosti su dodijeliti resurse, osoblje i financije na temelju procjena potreba, analiza rizika i utvrđenih prioritetnih područja kako bi se osigurala pravilna uporaba i pružanje bilo kakve potpore. Sve to javni sektor postiže kroz koordinacijske okvire u koje je uključeno više ureda, kroz radne skupine ili timove za odgovor na hitne situacije, što omogućuje razmjenu informacija među različitim dionicima sa zajedničkom svrhom izrade koordiniranih akcijskih planova.

Druga važna uloga javnog sektora je regulatorni nadzor u obnovi infrastrukture, kontrola kvalitete tijekom građevinskih projekata ili pružanje usluga nakon potresa, osiguravajući usklađenost sa sigurnosnim standardima, propisima o zaštiti okoliša, etičkim praksama itd. To znači da bi vladine agencije također trebale ulagati u programe izgradnje kapaciteta, kao što su radionice osposobljavanja za dionike iz svih sektora koji su uključeni u odgovor na katastrofe, jer će im to pružiti vještine i znanje potrebno za učinkovitu suradnju u odgovoru na katastrofe, planiranje oporavka i dugoročne otpornosti.

Udruge su također pokrenule nekoliko umjetničkih inicijativa, poput "Umjetnost za nadu", koja je putem kreativnog izražavanja aktivno radila na zaštiti mentalnog zdravlja zajednica koje su preživjele katastrofu. Inicijativa je djelovala u suradnji sa zdravstvenim, umjetničkim i obrazovnim stručnjacima i skupinama mladih te je koristila umjetnost kao terapijski i komunikacijski alat, kako bi stvorila sigurno mjesto za razgovor i osnažila stvaranje emocionalne ravnoteže. Još jedan umjetnički program, kazališni projekt Tohuku, razvijen je u partnerstvu s lokalnim udrugama, upravo kako bi se bolje razumjele potrebe lokalne zajednice i ljudi koji će u njemu sudjelovati. Kazalište je bilo alat "za stvaranje sigurnog okruženja za otvoreni dijalog o teškim pitanjima s kojima se suočavaju zajednice iz Tohukua". [9]

Slika 10. Kreativne aktivnosti koje provodi ADRA Hrvatska u stambenom kontejnerskom kampu u Glini (izvor: privatna arhiva)

Poslovni sektor

Kao okosnica gospodarstva, poslovni sektor posjeduje značajna financijska sredstva, materijalnu imovinu i logističke sposobnosti koje je moguće brzo mobilizirati kako bi se podržali napori za pomoć i stabilizaciju nakon potresa. Prilagodljivost, inovacijska kultura i sposobnost brze reakcije poslovnog sektora u odgovoru na izazove mogu dovesti do razvoja novih tehnologija, poslovnih modela i strategija koje poboljšavaju učinkovitost i efikasnost odgovora na katastrofe u lokalnim zajednicama.

Jedna od ključnih uloga poduzeća je ona u obnovi infrastrukture. Poduzeća popravljaju i grade dalekovode, vodoopskrbne sustave, ceste i komunikacijske mreže. Kao rezultat toga, oni pomažu u oporavku pogođenih područja ponovnom uspostavom osnovnih usluga. Tvrtke se ističu u upravljanju lancem opskrbe, nabavi i distribuciji, osiguravajući učinkovitu isporuku hitnih potrepština, opreme i resursa pogođenim zajednicama tijekom faze pružanja pomoći, ali i nakon nje.

Lokalna poduzeća imaju ključnu ulogu u oživljavanju gospodarstva ponovnim otvaranjem, zapošljavanjem većeg broja radnika i poticanjem potrošnje. To znači ponovno pokretanje proizvodnje u tvornicama i ponovno otvaranje trgovina. Sve to pomaže ljudima i zajednicama da ponovno stanu na noge i ostvare financijsku stabilnost. Lokalna poduzeća posebice doprinose ponovnom otvaranju gospodarstva, a način na koji to čine je ponovno pokretanje poslovanja. To se jednostavno odnosi na ponovno pokretanje tvornica i otvaranje trgovina. U financijskom smislu, tvrtke će vjerojatno donirati sredstva

li proizvode, ili će zaposlenici volontirati kako bi se stabilizirala situacija. U tom slučaju, na lokalnoj razini, poslovni ljudi mogu izravno donirati novac za pomoć humanitarnim organizacijama, donirati materijal ili opremu kako bi ubrzali proces obnove, a mogu i sponzorirati napore za društveni i ekonomski oporavak zajednica.

Poduzeća usmjerena na održivost i usluge na području zaštite okoliša pomažu ublažiti nepovoljne okolišne posljedice potresa. Recikliraju i pomažu u zbrinjavanju otpada, procjenjuju učinke na okoliš, primjenjuju ekološki prihvatljivu strategiju za uporabu i čišćenje kojom se smanjuje dugoročno uništavanje okoliša.

Također, jedan od najrasprostranjenijih mehanizama pomoću kojih tvrtke mogu pomoći pogođenoj zajednici je kroz uključivanje u pružanje izravne pomoći, volonterski rad i društveno odgovorno poslovanje. To može podrazumijevati traženje sudjelovanja šire javnosti u rasčišćavanju i obnovi pogođenih mjesta ili pružanje stručnih znanja ili resursa kao odgovor na posebne zahtjeve, ili udruživanje s brojnim drugim nevladinim udrugama, zajednicom i razvojnim agencijama.

Tvrtke posjeduju interno znanje koje se može staviti na raspolaganje i drugim organizacijama koje izravno rade sa zajednicom, poput usklađivanja lanca opskrbe s potrebama stradalnika, financijskog upravljanja donacijama, upravljanja skladištima, interne i vanjske komunikacije. U slučaju potresa 2020. godine, poduzeća su željela pomoći svojim znanjima, ali ih je bilo potrebno angažirati i upravljati njima na transparentan i učinkovit način kako bi

njihovi doprinosi učinili razliku u životima ljudi. Prilikom razvoja partnerstava i protokola od ključne je važnosti imati na umu da tvrtke često imaju već uspostavljene komunikacijske kanale, baze kupaca i mreže za pružanje pomoći koje se mogu koristiti za širenje kritičnih informacija, sigurnosnih smjernica i resursa prema zajednici tijekom i nakon potresa.

Kao dio pristupa koji se temelji na zajednici, u pripremama za katastrofe, suradnja između javnog i privatnog sektora, kao i civilnog društva putem javno-privatnih partnerstava može iskoristiti zajedničke resurse, znanja i sposobnosti za provedbu sveobuhvatnih strategija odgovora na katastrofe, oporavka i izgradnje otpornosti u lokalnim zajednicama.

Zajednice su također, u najvećoj mogućoj mjeri, radile na zadovoljavanju osnovnih životnih potreba, uključujući dijeljenje hrane. Takve aktivnosti često su se temeljile na suradnji poslovnog sektora i zajednica, a slično iskustvo zabilježeno je i nakon potresa u Sisačko-moslavačkoj županiji kada je, dan nakon potresa, lokalni pekar kojemu posao nije bio narušen, otvorio svoju trgovinu i besplatno dijelio kruh. Bio je tu i primjer samoorganizirane inicijative kuhara restorana koji su došli iz različitih dijelova Hrvatske kuhati za građane Petrinje. Opažanja lokalnog poduzetnika u Minamisanrikuu naglašava ulogu inicijative koja dolazi iz zajednice: " U hladnjacima je bilo više od 1000 kolača u vrijeme katastrofe. Sljedećeg jutra odnio sam ih u spasilački centar. Kad sam vidio ljude kako žure pomoći u oporavku, noseći komad kolača sa sobom, jer nisu imali vremena stati i jesti, osjećao sam se duboko povezanom sa svojom zajednicom." [10] Upravo taj oblik solidarnosti kroz dijeljenje životnih potreba, davanje sebe za druge, doprinosi društvenoj povezanosti i razumijevanju te na neki način doprinosi ublažavanju osjećaja socijalne izolacije.

Slika 11. Kuhari iz svih dijelova Hrvatske kuhaju na glavnom trgu u Petrinji za humanitarce i građane (izvor: Saša Burić / Cropix)

Neprofitni sektor

Neprofitne organizacije imaju ključnu ulogu u distribuiranju hrane, vode, skloništa, higijenskih potrepština i medicinskih artikala zajednicama koje se suočavaju s velikim humanitarnim potrebama. One također imaju ključnu ulogu u pružanju žurne pomoći u odgovoru na krizne situacije. Upravljaju skloništima za hitne slučajeve, mobilnim klinikama i distribucijskim centrima kako bi zadovoljili neposredne osnovne potrebe stanovništva.

Neprofitne organizacije provode sveobuhvatne procjene potreba kako bi identificirale specifične potrebe ranjivih pojedinaca i zalagale se za odgovarajuću podršku. Promiču uključenost siromašnih zajednica, zagovaraju promjene politike i surađuju s vladinim uredima i drugim subjektima kako bi se ispravili nedostaci u naporima za pružanje pomoći.

Neprofitne organizacije često imaju snažne veze u zajednicama uz koje su neposredno vezane, što im omogućuje brzo iskorištavanje resursa, volontera i mreža podrške nakon prirodne katastrofe. Neprofitne organizacije traže volontere u zajednici i drugim područjima u kojima se provodi niz aktivnosti pomoći i oporavka. Volonteri od neprofitnih udruga dobivaju obuku, orijentaciju i koordinaciju za akcije traganja i spašavanja, raščišćavanje ruševina ili upravljanje skloništem, kao i za zadatke distribucije i druge usluge podrške.

Neprofitne organizacije pomažu zajednicama i manjim skupinama da postanu jače i bolje u bavljenju posljedicama katastrofa. One pružaju obuku, radionice i predavanja o pripremi za katastrofe, prvoj pomoći, planovima brzog odgovora i o jačanju zajednica. Neke neprofitne udruge rade na dugoročnim projektima za popravak i izgradnju infrastrukture nakon katastrofa.

Surađuju s lokalnim čelnicima, inženjerima i građevinskim stručnjacima kako bi osigurali da rezultatnapora na obnovi budu sigurni i snažni. Cilj im je obnoviti domove, škole, bolnice i ambulante te građevine u vlasništvu zajednice koje su pogođene ili uništene potresom.

U usporedbi s vladinim tijelima, neprofitnim organizacijama je lakše brzo i učinkovito odgovoriti u promjenjivoj situaciji nakon potresa, jer su prilagodljivije. Mnoge neprofitne udruge usredotočuju se na odgovor na katastrofe, pružajući humanitarnu pomoć ili socijalne usluge koje zahtijevaju specijalizirano znanje i skup vještina potrebnih za rješavanje različitih potreba u stabilizaciji žrtava.

Neprofitne organizacije često koriste kreativne i nove pristupe pri rješavanju složenih izazova, koristeći tehnologiju, osmišljavajući održiva rješenja i razvijajući društvene inovacije, ne samo za pružanje pomoći, već i one koje su usmjerene na dugoročne napore za oporavak i aktivnosti izgradnje otpornosti. Nakon potresa, neprofitne organizacije ističu se u mobilizaciji lokalnih i međunarodnih volontera koji doprinose svojim vremenom, vještinama i strasti prema pružanju pomoći. Nevladine organizacije (NVO) bore se za prava isključenih skupina, čine da se njihov glas čuje te koriste inkluzivne metode u programima pomoći kako bi osigurale da se ugroženima pruži dovoljna podrška i informacije. Nevladine organizacije povezuju državne institucije, poduzeća, fakultete i sveučilišta s drugim dionicima u zajedničkoj primjeni resursa, razmjeni informacija i organiziranju sveobuhvatnog upravljanja katastrofama.

Nevladine organizacije se bave aktivnostima prikupljanja sredstava, pišu projektne prijedloge za pribavljanje bespovratnih sredstava i surađuju s donatorima na dobivanju financijske pomoći koja se koristi u financiranju socijalnih programa, izgradnji infrastrukturnih projekata ili u obnovi zajednica.

Neprofitne organizacije s područja zaštite mentalnog zdravlja, udruge koje pružaju savjetodavne usluge i pružatelji psihosocijalne podrške vrlo su važni u liječenju

emocionalnih i psiholoških učinaka potresa na ljude, obitelji i zajednice. Pružaju mehanizme suočavanja s problemima i programe izgradnje otpornosti, kako bi osobe mogle emocionalno obraditi informacije. Neprofitne udruge izgrađuju sposobnosti za pripravnost na katastrofe, izgradnju sposobnosti odgovora i dugoročnu otpornost u lokalnim zajednicama, organizacijama i institucijama; stoga doprinose održivom razvoju i smanjenju rizika u područjima sklonim potresima.

Koordinacija humanitaraca za Sisačko-moslavačke županije izvrstan je primjer angažmana višesektorskih dionika, a osnovan je 8. siječnja 2020. godine, samo nekoliko dana nakon potresa u Petrinji. Osnovan je na inicijativu humanitarnih djelatnika organizacija civilnog društva s ciljem ostvarivanja zajedničke suradnje lokalnih i nacionalnih organizacija civilnog društva i neformalnih inicijativa volontera koji pružaju humanitarni odgovor na potrebe stanovništva pogođenog potresom u Sisačko-moslavačkoj županiji, te u izravnoj koordinaciji s lokalnim i nacionalnim vlastima. Glavna misija Koordinacije bila je pružiti pravodobnu pomoć temeljenu na potrebama, uz razumijevanje situacije u lokalnoj zajednici i stanja na terenu, ali i dijeljenje resursa i informacija.

U prvoj godini Koordinacija se sastojala od 50ak članova, a njezina predstavnic se pridruživala sastancima lokalnih postrojbi civilne zaštite i sastancima nacionalnog stožera Uprave civilne zaštite. Koordinacija je postala partner glavnog nacionalnog tijela za koordinaciju aktivnosti nakon potresa, s kojim je uspješno surađivao u otklanjanju posljedica katastrofe uzrokovane potresom na području Sisačko-moslavačke županije. Koordinacija je u suradnji s tijelima državne uprave i drugim javnim institucijama i neprofitnim organizacijama provela detaljnu Procjenu potreba Sisačko-moslavačke županije i objavila Humanitarni interventni plan.

Ovaj primjer zajedničkog djelovanja rezultirao je jasnim uvidom u situaciju i potrebe na terenu u realnom vremenu, brzom i adekvatnom pomoći, komplementarnim korištenjem resursa i izravnom komunikacijom s korisnicima te naposljetku, izradom strateških dokumenata temeljenih na potrebama zajednice. Zbog specifične društvene i etničke situacije na tom području, posebna pozornost posvećena je ranjivim skupinama, kao što su nacionalne manjine, osobe s invaliditetom i stariji građani.

PREPORUKE O ANGAŽMANU I UPRAVLJANJU ZAJEDNICOM

Ovaj skup posebnih preporuka temelji se na pregledu ključnih dionika (javnih, profitnih i neprofitnih) uključenih u aktivnosti intervencije i rehabilitacije nakon potresa, provedene 2023.

1. Ulaganje u razvoj koordinacije lokalnih dionika, procese upravljanja i komunikacije te standardnih operativnih postupaka kako bi se razvile sposobnosti odgovarajućeg odgovora na kratkoročne i dugoročne potrebe građana, neprofitnih udruga i poduzeća u slučaju nove katastrofe. Te bi postupke trebalo razviti sudioničkim pristupom u kojem se mogu provesti različiti, već isprobani alati i modeli. Od ključne je važnosti pratiti potrebe i specifičnosti zajednice te ulagati u potporu za opremu i infrastrukturu, kao i jačati mehanizme koordinacije između ureda lokalne samouprave i humanitarnih organizacija.

2. Od ključne je važnosti **ulagati u softver za upravljanje katastrofama**, bilo razvojem novog ili korištenjem postojećeg softvera na tržištu, kako bi se informacije o individualnim potrebama građana mogle dijeliti među dionicima koji izravno rade s krajnjim korisnicima. Softver mora biti dostupan svim koordiniranim dionicima kako bi se razmjenjivale informacije koje se neće nepotrebno udvostručavati putem različitih softvera i sustava. Važno je prilagoditi sustav kako bi bio u skladu s Općom uredbom o zaštiti

podataka (GDPR) uspostavom različitih razina pristupa, protokola i mehanizama suradnje te formalnih sporazuma. Sustav mora biti jednostavan za uporabu, fleksibilan, skalabilan, s mogućnošću povezivanja s drugim platformama. Zbog lokalnog tehnološkog konteksta Sisačko-moslavačke županije te nedovoljne distribucije i kvalitete internet mreže, sustav bi svakako trebao biti baziran na tehnologiji u oblaku.

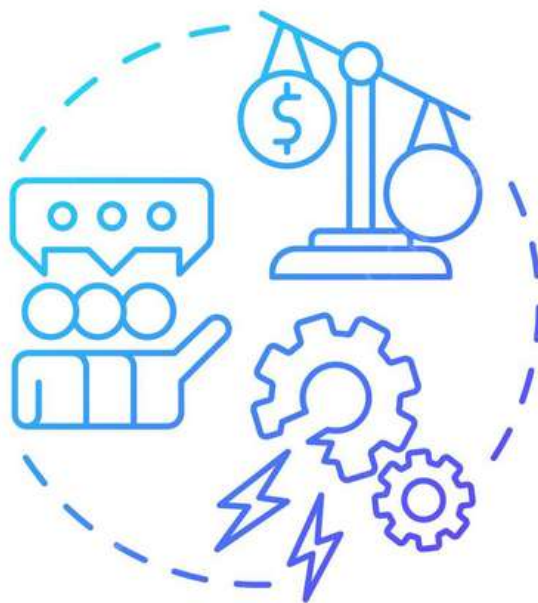
3. Pravovremeni razvoj partnerstva ključan je za učinkovit i trajan odgovor zajednice na krizu. Kako je većina pružene pomoći nakon potresa provedena na različitim razinama međusektorskih partnerstava, pružanje mogućnosti za razvoj partnerstva kroz različite sektore dovodi do većeg učinka pružene potpore u slučaju katastrofa. Potrebno je osigurati da trajni podupiratelji mogu aktivno i učinkovito razmjenjivati informacije i koordinirati djelovanje, ali i pružiti priliku za ciljano uključivanje jednokratnih donatora i inicijativa. Najvažnije je da lokalna zajednica u suradnji s drugim javnim i privatnim organizacijama razvije različite scenarije odgovora na katastrofe kako bi zaista razvila gore navedene kapacitete. Lokalna samouprava može osigurati osnovnu infrastrukturu za partnerstva, kao što su radni prostori ili lak pristup podacima, kao i početno financiranje za pilotiranje društvenim inovacijama.

Kada je riječ o učinkovitosti višesektorskih partnerstava, ključno je da su brojni čimbenici usklađeni među partnerima. Ti čimbenici uključuju: zajedničku etiku, vrijednosti i moral, organizacijsko usklađivanje ciljeva i očekivanja te otvorenu suradnju i otvorenost prema učenju i inovacijama. Kada je riječ o učinkovitosti višesektorskih partnerstava, ključno je među partnerima uskladiti cijeli niz čimbenika. Ti čimbenici uključuju: zajedničku etiku, vrijednosti i moral, organizacijsko usklađivanje ciljeva i očekivanja te otvorenu suradnju i spremnost na učenje i inovacije.

4. Transparentna i otvorena komunikacija lokalne samouprave ključna je za prevladavanje krize, pravodobnu i odgovarajuću pomoć te važne i provjerene informacije. Javno-privatna partnerstva predstavljaju dobar model za uspostavljanje komunikacijskih protokola i za korištenje medija, društvenih mreža i drugih kanala komunikacije. Komunikacijske protokole je potrebno razviti na suradnički način s drugim dionicima kako bi se građanima pružile jasne i nedvosmislene informacije. Ključno je da nakon komunikacije slijedi koordinacija svih sektora i skupina dionika.

5. Ulaganje u usluge mentalnog zdravlja u zajednici ključan je element, ne samo u fazi pružanja pomoći u katastrofama, već i u dugoročnoj izgradnji otpornosti, pružanjem različitih modela usluga i od strane brojnih dionika. Nakon potresa 2020. godine, volonteri i stručnjaci bili su angažirani na pružanju psihološke podrške pojedincima, ali ta je podrška pružana u prekratkom razdoblju pa se mnogi građani nisu uspjeli nositi s psihološkim učincima traume uzrokovane prirodnom katastrofom. Jačanjem otpornosti ranjivog stanovništva postaje pružanje žurne pomoći mnogo lakše, a dugoročna mobilizacija u procesima javne uprave proaktivnija. Kako bi se povećala sposobnost građana za samopomoć i pružanje uzajamne pomoći nakon katastrofe, ključno je osigurati alate i mehanizme suočavanja s problemima u ranoj fazi pružanja pomoći.

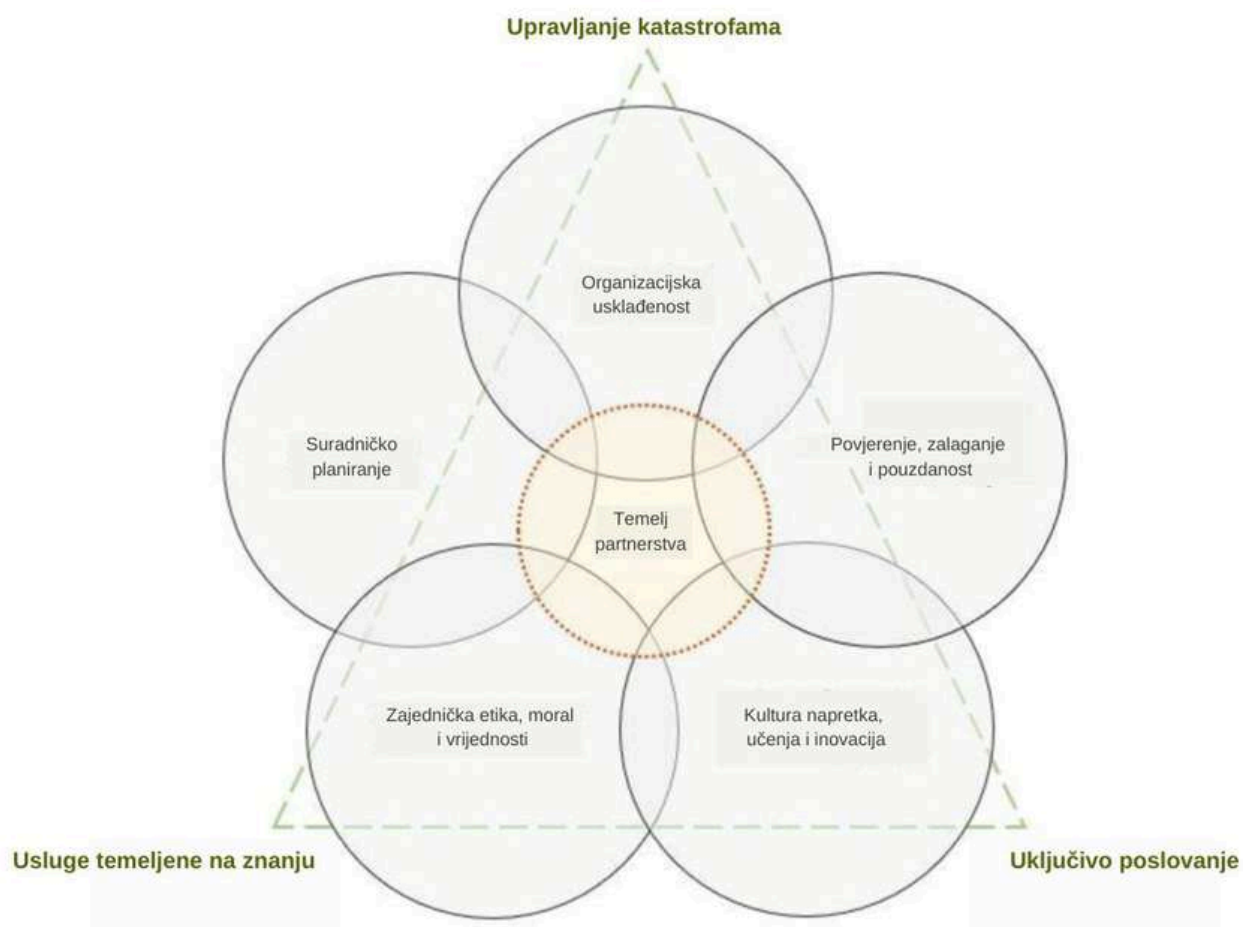
6. Nakon katastrofe, ključno je provesti temeljitu **procjenu hitnih potreba** koja će pomoći u razumijevanju situacije i prioritarnih potreba, definirati potencijalne mogućnosti odgovora i odrediti vrstu podrške koja je potrebna. Pri provođenju procjene potreba od ključne je važnosti uzeti u obzir specifičnost pogođenih zajednica i poštovati njihovu kulturnu, društvenu i demografsku raznolikost. Preporuča se praćenje faza procjene, koje uključuju: početnu ili kriznu procjenu, u roku od 48 sati od katastrofe, brzu procjenu u prvom tjednu, kako bi se razvila operativna strategija i proračun za odgovor, nakon čega slijedi dubinski detaljan pregled u svakom humanitarnom sektoru (skloništa, zdravstvena zaštita, hrana itd.) u roku od 40 dana.

Slika 12. Krizno upravljanje

7. Kako bi se zadovoljile hitne potrebe pogođene zajednice, važno je sudioničkim pristupom razviti fleksibilan, ali vjerojatan plan humanitarne intervencije (HIP). Glavna je svrha plana humanitarne intervencije izraditi usmjereni plan za pružanje potpore najugroženijim članovima pogođene zajednice, kao i pružiti žurnu pomoć u vezi s osnovnim životnim potrebama u prvim danima nakon katastrofe, nakon čega slijedi osiguravanje financijskih sredstava

humanitarnim partnerima za odgovor na krizu te dodjela kapaciteta i sredstava za pružanje hitnih usluga. Pri provođenju plana humanitarne intervencije važno je imati na umu rezultate procjene hitnih potreba stanovništva i temeljiti pristup na međusektorskoj suradnji svih dionika. Dovršeni plan poslužit će kao smjernice za učinkovito i pravodobno djelovanje svih uključenih u cilju pomaganja potrebitima.

Slika 13. Konceptualni okvir za međusektorska partnerstva u upravljanju katastrofama (izvor: Međusektorska partnerstva u upravljanju rizicima od katastrofa: Studija slučaja u Gani)

ZAKLJUČAK

Nakon razornih potresa koji su potresli temelje Sisačko-moslavačke županije, posebno pogodivši građane otpornog grada Petrinje, profitni sektor i civilno društvo uložili su vrijeme, novac i druge resurse kako bi pomogli žrtvama. Njihov utjecaj u pogođenim zajednicama bio je ogroman pa u slučaju još jedne prirodne katastrofe možemo očekivati da će se takva solidarnost ponovno pokazati.

Ovaj dokument navodi uloge, prednosti i smjernice za učinkovito uključivanje i upravljanje svim uključenim dionicima. Temeljen je na primjerima dobre međunarodne prakse, posebice se oslanjajući na bogato iskustvo Japana u upravljanju katastrofama, ovaj skup lako primjenjivih preporuka pruža prioritete za ulaganja gradu Petrinji kako bi se pripremila potrebna infrastruktura, alati, postupci i protokoli koji će se provesti odmah, ili neposredno nakon što kriza pogodi zajednicu.

Ovdje iznesene preporuke usredotočene su na lokalnu situaciju u Petrinji, ali su prilagodljive drugim zajednicama diljem Republike Hrvatske. Pristup se temelji na perspektivi koja je usredotočena na ljude i temeljena na zajednici te uključiva. Od ključne je važnosti prepoznati da dionici imaju želju, stručnost i resurse za ulaganje u otpornost i spremnost zajednica za sljedeću katastrofu.

Dodatak 1.

DODATNE PRAKTIČNE PREPORUKE ZA GRAĐANE

Aktivno uključivanje i uloga pojedinaca unutar zajednice u naporima na pripravnosti, odgovoru i oporavku od potresa ključni su za smanjenje potencijalnih gubitaka i solidarno djelovanje. Poduzimanjem tih preventivnih mjera i aktivnim sudjelovanjem u naporima za oporavak, građani mogu znatno doprinijeti smanjenju društvenih, gospodarskih i zdravstvenih šteta uzrokovanih potresima te osigurati sigurniju i otporniju zajednicu.

Pripravnost za hitne slučajeve:

Izradite paket za hitne slučajeve: izradite paket za hitne slučajeve opskrbljen osnovnim potrepštinama poput hrane, vode, lijekova i predmeta prve pomoći. Uključite potrebne predmete za članove obitelji s posebnim potrebama, kao što su dojenčad, starije osobe ili osobe s kroničnim bolestima.

Osigurajte svoj dom: Razumijevanje strukturnog integriteta zgrada od životne je važnosti. Provedite seizmičku procjenu svog doma i osigurajte, odnosno učvrstite, sve potencijalne opasnosti poput visokog namještaja, teških predmeta ili neučvršćenih kućanskih uređaja. Učvrstite police, ormare i bojlere kako biste spriječili njihovo prevrtanje i pad tijekom potresa.

Pripremite plan za hitne slučajeve: izradite obiteljski plan za hitne slučajeve koji uključuje komunikacijske strategije, točke sastanka i osnovne potrepštine kao što su hrana, voda i medicinske potrepštine. Provedite s obitelji vježbu ponašanja u slučaju potresa kako biste osigurali da svi znaju što trebaju učiniti u slučaju potresa.

Planirajte rute evakuacije: Identificirajte sigurne rute evakuacije iz svog doma, radnog mjesta i drugih često posjećenih mjesta.

Označite i alternativne rute u slučaju da su primarne rute neprohodne.

Uspostavite komunikacijske planove: Uspostavite komunikacijski plan sa svojom obitelji, prijateljima i susjedima, uključujući osobu za kontakt izvan grada. Odredite kako ćete komunicirati i ponovno se okupiti se nakon potresa.

Vježbajte zaštitu od požara: Naučite kako koristiti aparate za gašenje požara i pronađite izlaze za slučaj opasnosti u svom domu ili na radnom mjestu. Opasnosti od požara mogu biti česte nakon potresa zbog curenja plina ili problema na električnim mrežama.

Budite informirani: Ostanite informirani o najnovijim podacima o pripravnosti za potrese, sustavima ranog upozoravanja i planovima evakuacije. Pratite službene kanale i lokalne vlasti za točne i pravovremene informacije.

Educirajte se: Pohađajte radionice ili obuke o pripravnosti, odgovoru i prvoj pomoći u slučaju potresa. Naučite osnovne vještine spašavanja života, uključujući oživljavanje, u hitnim slučajevima. Budite spremni pomoći drugima tijekom krize.

Sigurnost i oporavak nakon potresa:

Procijenite neposredno okruženje: Nakon prestanka trešnje tla, budite oprezni s potencijalnim opasnostima kao što su oštećene zgrade, oslabljene konstrukcije, pad strujnih vodova i napuknuti plinovodi. Držite se podalje od rizičnih područja i slijedite upute lokalnih vlasti.

Osobna sigurnost: Slijedite upute hitnih službi, izbjegavajte nepotrebne rizike i budite svjesni opasnosti, poput pada predmeta, oslabljenih konstrukcija i puknuća plinskih ili električnih vodova. Udaljite se od obalnih područja ako dođe do jakog potresa, jer potres može izazvati tsunami.

Vrijeme nakon potresa i naknadni potresi: Potresi mogu prouzročiti značajnu štetu, a nakon glavnog mogu uslijediti naknadni potresi, što su manja podrhtavanja tla. Važno je biti oprezan nakon glavnog potresa, jer naknadni potresi mogu uzrokovati dodatnu štetu na već oslabljenim konstrukcijama. Slijedite upute lokalnih vlasti i slušajte upozorenja, u slučaju jačeg naknadnog potresa ne zaboravite na princip: spusti se, skloni se i drži se. Spustite se na tlo, sklonite se ispod čvrstog komada namještaja i držite se dok se trešnja ne zaustavi.

Provjerite druge: Provjerite članove svoje obitelji, prijatelje i susjede kako biste osigurali

njihovu sigurnost i dobrobit. Pružite pomoć onima kojima bi pomoć mogla zatrebati, posebno ranjivim osobama kao što su stariji ili osobe s invaliditetom.

Prijava i dokumentiranje štete: lokalnim vlastima prijavite štetu na svom domu, javnoj infrastrukturi ili komunalnim uslugama. Fotografirajte ili snimite štetu za potraživanje od osiguranja.

Slijedite zdravstvene smjernice: slijedite sve zdravstvene smjernice koje su postavile vlasti, poput upotrebe maski u okruženju punom prašine ili izbjegavanja onečišćenih izvora vode. To će spriječiti zdravstvene probleme i širenje bolesti.

Psihološka i emocionalna dobrobit: Prepoznajte emocionalni i psihološki utjecaj potresa. To mogu biti traumatski događaji i mogu uzrokovati tjeskobu, stres i strah. Važno je potražiti podršku stručnjaka za mentalno zdravlje ili resurse zajednice kako biste se nosili s emocionalnim stresom.

Podržite zajednicu: Volontirajte ili doprinesite naporima pružanja pomoći koje organiziraju lokalne dobrotvorne ili druge organizacije. Pomozite u distribuciji zaliha, pružanju skloništa ili pružanju pomoći onima kojima je potrebna.

Slika 14. Preporuke za sigurnost u slučaju potresa

Dodatak 2.

DODATNE PRAKTIČNE PREPORUKE ZA POSLOVNI SEKTOR

Poslovni sektor ima jednu od ključnih uloga u oporavku nakon potresa; s jedne strane u osiguravanju sredstava za pomoć humanitarnim službama, dok s druge strane nastavlja s radom, pružajući gospodarsku stabilnost. Stoga bi se, uz ranije dane preporuke o pripravnosti u dokumentima o izgradnji otpornosti na rizik od katastrofa, moglo izraditi još nekoliko dokumenata kako bi se nakon potresa spriječile poteškoće za poduzeća i pogođene zajednice.

Ti preporučeni dokumenti mogli bi biti ključni za učinkovitu koordinaciju, komunikaciju i donošenje odluka nakon potresa te mogu pomoći u olakšavanju brzog i učinkovitog postupka oporavka pogođenih zajednica. Neki od tih dokumenata uključuju:

Plan odgovora na hitne situacije: pregled postupaka za odgovor na hitne situacije koje treba slijediti tijekom i nakon potresa, uključujući uloge i odgovornosti različitih dionika, komunikacijske protokole, puteve evakuacije i podatke za kontakt u hitnim slučajevima.

Izvešće o procjeni štete: Detaljna procjena štete uzrokovane potresom, uključujući strukturna oštećenja na zgradama, infrastrukturi i komunalnim uslugama, kao i procjenu troškova popravka i obnove.

Plan upravljanja skloništima: Plan koji opisuje upravljanje skloništima za hitne slučajeve za raseljeno stanovništvo, uključujući informacije o lokaciji, kapacitetu, postupcima registracije i pruženim uslugama podrške.

Komunikacijski plan: Komunikacijska strategija za širenje informacija prema javnosti, medijima i dionicima, tijekom i nakon potresa, uključujući redovita ažuriranja o naporima za odgovor na hitne situacije, sigurnosnim uputama i napretku oporavka.

Plan oporavka i obnove: Smjernice za dugoročne napore na oporavku i obnovi nakon potresa, uključujući određivanje prioriteta projekata, izvore financiranja, strategije

angažmana zajednice te mehanizme praćenja i evaluacije.

Izvešće o slučajevima potresa: Sažetak ključnih nalaza i poduzetih mjera kao odgovor na potres, kao i svih trajnih potreba ili izazova s kojima se suočavaju zajednice pogođene potresom. Ovo izvješće uključuje podatke o potresu, datum, vrijeme, lokacija i opseg, procjena učinka, odgovor na situaciju i poduzetim hitnim mjerama, informacije o evakuaciji i hitnim mjerama, evakuaciji i skloništima, operacijama traganja i spašavanja, procjeni štete, zdravstvenim i sigurnosnim pitanjima i preporukama.

Izvešće o poukama izvučenim iz krizne situacije: Izvješće u kojem su dokumentirane ključne pouke izvučene iz slučaja potresa, uključujući prednosti i nedostatke napora za odgovor na katastrofu, izazove s kojima se suočavaju, prepoznate primjere dobre prakse i preporuke za buduću pripravnost i odgovor na hitne situacije.

Izvešće o pregledu nakon djelovanja (AAR): izvješće koje sažima mjere poduzete tijekom odgovora na potres, procjenjuje njihovu učinkovitost i utvrđuje područja za poboljšanje za buduće hitne situacije.

Popis izvora

[1] Zaklada SOLIDARNA (2023.). Pregled ključnih dionika uključenih u aktivnosti intervencije i obnove nakon potresa.

[2] Prema podacima Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine 10. siječnja 2022. godine.

[3] Australijski institut za otpornost na katastrofe (2020.), Angažman zajednice za otpornost na katastrofe

[4] OCHA (2016) Fukushima: pet godina kasnije, dostupno na: <https://www.unocha.org/story/fukushima> - pet godina.

[5] Zaklada SOLIDARNA (2023.). Pregled ključnih dionika uključenih u aktivnosti intervencije i rehabilitacije nakon potresa.

[6] Koordinacija humanitaraca za Sisačko-moslavačku županiju (2021.). Procjena humanitarnih potreba - Sisačko-moslavačka županija, dostupna na hrvatskom jeziku, digitalno izdanje, dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/wp-content/uploads/2021/12/Koordinacija-humanitaraca-Sisacko-moslavacke-zupanije-Procjena-humanitarnih-potreba.pdf>

[7] Udruga IKS. (2022). Što Banija treba? (Što Baniji treba?) - zaključci mapiranja potreba stanovnika u potresom pogođenom području Petrinje i okolice, digitalno izdanje, dostupno na: https://udrugaiks.hr/wp-content/uploads/2022/07/Sto-Baniji-treba_KOREKCIJA.pdf

[8] Chiba N (2015) Glasovi žena iz grada Ishinomaki, prefektura Miyagi, dostupno na: https://jda-dupal.s3.amazonaws.com/3_11women_2210.pdf.

[9] Globalni program mentalnog zdravlja (2011.) Kazališni projekt Tohoku, dostupan na: <https://www.cugmhp.org/research/tohoku-theater-project/>.

[10] Goulding C., Kelemen M. i Kiyomiya T. (2018) Odgovor zajednice na japanski tsunami: pristup odozdo prema gore, Europski časopis za operativna istraživanja 268(3): 887-903, str. 895

Dodatna literatura

Arhiv Geofizičkog odjela (2015). Katalog potresa u Hrvatskoj i susjednim područjima, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Udruga IKS (2022). Što Baniji treba?, digitalno izdanje, dostupno na: https://udrugaiks.hr/wp-content/uploads/2022/07/Sto-Baniji-treba_KOREKCIJA.pdf (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Carrasco S., Egbelakin T., Dangol N. (2023). Fostering recovery through stakeholders-community collaboration in post-earthquake recovery in Nepal. *International Journal of Disaster Risk Reduction* 88, 103619.

CDAC Network (2016). Are You Listening Now?, digitalno izdanje, dostupno na: <https://communityengagementhub.org/resource/are-you-listening-now-community-perspectives-on-communication-with-communities-during-the-nepal-earthquake/> (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Chandrasekhar D. (2010) Understanding stakeholder participation in post-disaster recovery (case study: Nagapattinam, India), digitalno izdanje, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/43939582_Understanding_stakeholder_participation_in_post-disaster_recovery_case_study_Nagapattinam_India (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Grad Petrinja (2022). Plan djelovanja Grada Petrinje u području elementarnih nepogoda za 2023. godinu, Petrinja.

Grad Petrinja (2018). Procjene rizika od velikih nesreća za Grad Petrinju, Petrinja.

Citizen engagement platform. Digitalna platforma, dostupno na: <https://communityengagementhub.org/> (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Hrvatska platforma za smanjenje rizika od katastrofa. Digitalna platforma, dostupno na: www.platforma.hr (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Vlada Republike Hrvatske (2022). Strategija upravljanja rizicima od katastrofa do 2030, digitalno izdanje, dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2022/Listopad/159%20sjednica%20VRH//159%20-%2010%20Strategija.docx>, (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Vlada Republike Hrvatske (2022). Državni plan djelovanja civilne zaštite, digitalno izdanje, dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2023/Rujan/250%20sjednica%20VRH//250%20-%2021%20Plan.docx>, (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Herček B. (2013). Savjeti o sigurnosti, Veleučilište Velika Gorica, Zagreb County.

International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank Group (2019). Adaptive Social Protection and Disaster Risk Management: A Case Study of Japan.

Izumi, T., Shaw, R., Ishiwatari, M., Djalante, R., Komino, T. (2019). 30 innovations for disaster risk reduction by IRIDeS, Keio University, the University of Tokyo, UNU-IAS, CWS Japan, Japan, 80 pages

Karlsson, J.M., Kotzowski, A. (2018). Cross-sector partnerships in disaster risk management: A case study in Ghana

Kitsepile Ngulube N., Tatano H., Samaddar S. (2023) Community Insights: Citizen Participation in Kamaishi Unosumai Decade-Long Recovery from the Great East Japan Earthquake. *International Journal of Disaster Risk Science* 14:886–897, digitalno izdanje, dostupno na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13753-023-00527-5>, zadnji pregled: ožujak 2024.)

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2021). Odgovor sustava civilne zaštite na razorne potrese u Sisačko-moslavačkoj županiji, digitalno izdanje, dostupno na: https://civilnazastita.gov.hr/UserDocsImages/CIVILNA%20ZA%C5%A0TITA/PDF_ZA%20WEB/Bro%C5%A1ura_potres%20SM%C5%BD%2023.12.%20zadnje.pdf (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Nuffield Council on Bioethics (2019). After the Great East Japan Earthquake: a review of community engagement activities and initiatives. digitalno izdanje, dostupno na: <https://www.nuffieldbioethics.org/assets/pdfs/Community-engagement-after-the-Great-East-Japan-Earthquake.pdf> (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Pavlenić, G. (2022). Mjere Civilne zaštite prigodom potresa u Petrinji 2020., Veleučilište u Karlovcu, digitalno izdanje, dostupno na: <https://repositorij.vuka.hr/islandora/object/vuka:2558> (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Saum-Manning L. (2021). Best Practices and Lessons Learned from Community Engagement and Data Collection Strategies in Post-Hurricane Maria Puerto Rico, De Gruyter, digitalno izdanje, dostupno na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/jhsem-2020-0075/html?lang=en> (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Sisačko-moslavačka županija (2019). Procjene rizika od velikih nesreća za područje Sisačko-moslavačke županije, digitalno izdanje, dostupno na: https://www.smz.hr/images/stories/okolis/2020/Procjena_rizika_od_velikih_nesreca_za_podrucje_SMZ.pdf (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Thusoo S., Crodova-Arias C., Jeong S., Aigwi E., Vega E., Feinstein T. (2019). Improving Earthquake Resilience through Community Engagement. The Learning from Earthquakes (LFE) Travel Study Program

UNICEF (2023). Engaging communities to build resilience and accountability mechanisms, digitalno izdanje, dostupno na: <https://communityengagementhub.org/resource/engaging-communities-to-build-resilience-and-accountability-mechanisms/> (zadnji pregled: ožujak 2024.)

United Nations Volunteers (UNV) programme (2016). Rebuilding with the community after disaster: Volunteer engagement in the 2015 Nepal earthquake.

United Nations (2023). Political declaration of the high-level meeting on the midterm review of the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030, 77/289 UN Resolution adopted by the General Assembly on 18 May 2023, digitalno izdanje, dostupno na: <https://unfccc.int/sites/default/files/GST/2023-06/A-RES-77-289%20-%20Political%20Declaration%20-%20Midterm%20Review%20Sendai%20Framework.pdf>, (zadnji pregled: ožujak 2024.)

Stakeholders in Disaster Management. Digitalna platforma, dostupno na: https://nursesrevisionuganda.com/stakeholders-in-disaster-management/#google_vignette, (zadnji pregled: ožujak 2024.)

UCLG Peer Learning (2018). Local and Regional Disaster Risk Reduction Peer Learning about localization of the Sendai Framework for disaster risk reduction 2015-2030, digitalno izdanje, dostupno na: https://www.uclg.org/sites/default/files/local_and_regional_disaster_risk_reduction.pdf, last accessed on: January 2024

United Nations (2023). Political declaration of the high-level meeting on the midterm review of the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030, 77/289 UN Resolution adopted by the General Assembly on 18 May 2023, digitalno izdanje, dostupno na: <https://unfccc.int/sites/default/files/GST/2023-06/A-RES-77-289%20-%20Political%20Declaration%20-%20Midterm%20Review%20Sendai%20Framework.pdf>, last accessed on: January 2024

United Nations Children’s Fund (2021). Strengthening Resilience Through Risk-Informed Decentralization and Local Governance, digitalno izdanje, dostupno na: <https://www.unicef.org/media/115161/file/Technical-Note-on-DRR-and-Resilience.pdf>, last accessed on: January 2024

United Nations Office for Disaster Risk Reduction (2017). How To Make Cities More Resilient A Handbook For Local Government Leaders, digitalno izdanje, dostupno na: https://reliefweb.int/report/world/how-make-cities-more-resilient-handbook-local-government-leaders-2017-version?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAn-2tBhDVARIsAGmStVmxKS8W_qakemnJfdOoX5HnSe7S-fEEZef_RrAyytqFSQYYOoNLCWoaAgxGEALw_wcB, last accessed on: January 2024

United Nations System Task Team on the POST-2015 UN Development Agenda (2012). Disaster Risk and Resilience, Thematic Think Piece, UNISDR, WMO, digitalno izdanje, dostupno na: https://www.un.org/en/development/desa/policy/untaskteam_undf/thinkpieces/3_disaster_risk_resilience.pdf last accessed on: January 2024